

Meglepetés a fal mögött

Bejárta a sajtót a hír, hogy szeptember elején egy Kossuth Lajos téri lakás felújításakor az egyik fal mögül hatalmas mennyiségű iratanyag került elő. A részben már restaurált anyagot a főváros levéltára mutatta be, ekkor ismerhetjük meg a teljes történetet is, amely két szálon fut: az egyik a megtalálás kalandos körülményeinek háttere, a másik pedig az iratoké.

Ezután igen gyorsan sikerült kapcsolatba lépni Budapest Főváros Levéltárával, ahol meglepetten és nagy örömmel fogadták az anyagot – és rögtön azonosították, miről is van szó.

Közismert, főleg a korszakkal foglalkozók – meg az át- és túlélők – körében, hogy a budapesti zsidóságának is ugyanazt a sorsot szánták, mint vidékről deportált hitsorsosaik-

legyártott adatszolgáltatási íveket a háztulajdonos vagy a házfelügyelő 24 órán belül köteles volt kitölteni. Ezeket föltüntették a lakások lakbérét, szobaszámát, utcai vagy udvari fekvését, valamint a háztulajdonos és valamennyi bérlő „zsidó” vagy „nem zsidó” mivoltát.

Az íveket viszonylag gyorsan fel is dolgozták, és az adatok alapján kijelölték a csillagos házakat, ahová – a Zsidó Tanács közreműködésével – összezsúfolták a főváros zsidó lakosságát. Tulajdonképpen – milyen szörnyű kimondani – „logisztikai” megoldást választottak az egyébként megvalósíthatatlan méretű (egyetlen) gettó helyett.

Az összeíró ívek betöltötték feladatukat. Ezt onnan tudjuk, hogy az adatfeldolgozók postairónnal nagy K vagy Zs jelöléssel látták el őket. Nagy valószínűséggel aztán hosszabb ideig ott maradtak a lakásból átalakított Lakáshivatal egyik helyiségében. A Kossuth-szobor mögötti gyönyörű ház a főváros ostromakor komoly (de részleges) bombakárt szenvedett. A belövések nyomainak helyreállítása során – de ez csak feltevés – csupán egy vékony falat húztak fel a szomszédos lakás és a most megismert közé. Valószínűleg amikor már volt elég építőanyag, egy újabb, szintén egysoros téglafalat építettek a meglévő mellé, és az itt talált papírkötegeket illesztették a kettő közé. Vagyis nem rejtgették, csak szigeteléképpen felhasználták őket.

A leletet ritka fontosnak és szenzációsnak minősítették. A levéltárnak összesen egyetlen példány volt eddig a birtokában. Az ilyen összeíró ívek

(folytatás a 2. oldalon)

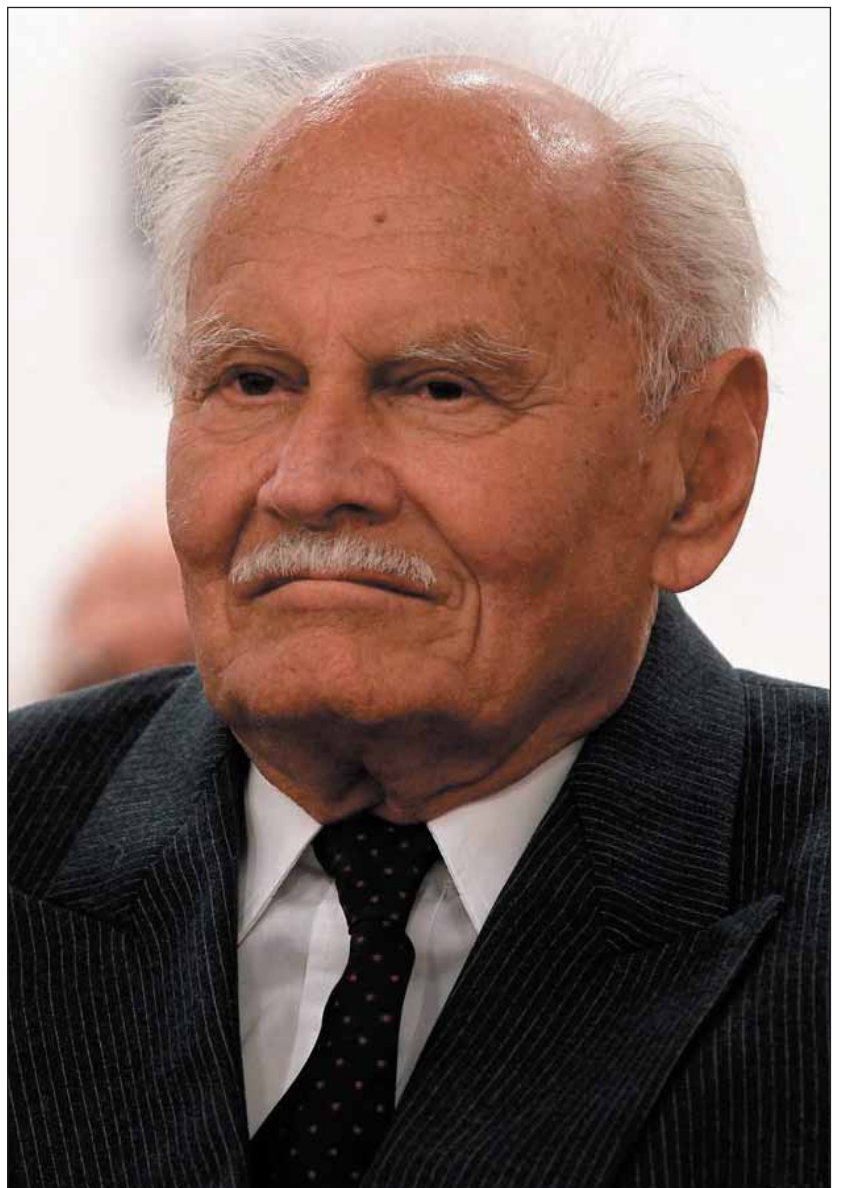

Az első: egy Németországban élő magyar család ingatlant vesz, és felújítani készül. A munkák során az egyik falon repedést találnak. Kibontatják, és a téglák mögül papírok kerülnek elő. Szerencsére a feleség azonnal tudja, mit kell tennie: dokumentálni kezdi, fotózza a műveleteket. Az óvatosan lebontott, vékony fal mögül hatalmas mennyiségű, körülbelül 7000 lapnyi (összesen 61 kiló!) kitöltött formanyomtatvány – Adatszolgáltatási ív – kerül elő.

nek. Kevéssel a nyilas hatalomátvétel után, 1944 áprilisában már meg is jelent erre vonatkozóan egy titkos rendelet. Horthy ugyan leállította a deportálásokat, de a zsidóság koncentrációs tervére továbbra is fennállt, csak ettől kezdve más irányba haladt. Immár nyílt rendelettel – lakásgazdálkodási megoldásnak címkézve a feladatot – május végén Budapest helyettes polgármestere elrendelte valamennyi fővárosi lakás és bérlő összeírását. A villámsebessé-

<i>Izraeli Színes</i>	5. oldal
<i>Eltapossuk Európát</i>	6. oldal
<i>Izrael mellett tüntettek</i>	8. oldal

Göncz Árpád 1922–2015

Elment egy igaz ember

TALÁLKOZÁSOK

Orbán és Ronald S. Lauder

Orbán Viktor miniszterelnök nagyrabecsülését fejezte ki Ronald S. Laudernek, a Zsidó Világkongresszus elnökének a magyarországi zsidóság segítése érdekében tett erőfeszítése miatt.

A kormányfő New Yorkban munkareggelin folytatott megbeszélést a szervezet elnökével; erről Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóiroda vezetője tájékoztatta az MTI-t.

Orbán Viktor a tanácskozáson azt is mondta Ronald S. Laudernek: számít arra, hogy a magyarországi zsidó közösség is támogatja azt a magyar gazdaság- és külpolitikát, amit a kormány Magyarország fejlődése érdekében folytat.

Orbán a főrabbinál

Orbán Viktor miniszterelnök New Yorkban, a magyar ENSZ-képviselőten találkozott Arthur Schneierrel is, a Park East-zsinagóga főrabbi-jával, a Lelkiismeret Hívószava Alapítvány elnökével. A kormányfő köszönetet mondott Arthur Schneiernek, a vallások közötti párbeszéd nemzetközileg elismert szószólójának a Magyarország érdekében is

A munkácsi rebbével

(Fotó: Kovács Márton)

végzett évtizedes munkájáért. A New York-i rabbi hazánkban élte át a vészidőszakot.

Schneier rabbi küzdött a szovjet zsidók vallási életének újrateremtéséért Oroszországban, Ukrajnában és más kelet-európai országokban. Sikerült visszaadni a moszkvai zsinagógát a zsidó hitközségnek. Mint Clinton elnök kínai küldöttségének tagja, elvitte 50 év után az első tórat a sanghaji Ohel Rachel zsinagógába.

Mikola a munkácsi rebbénél

Az ENSZ-közygyűlés hetén New Yorkban tartózkodó Mikola István, a KKM egyházdiploáciái ügyekért is felelős államtitkára megláto-

gatta brooklyni házában Moshe Leib Rabinovich munkácsi főrabbit. A találkozóra annak ellenére került sor, hogy az egyetlen alkalmas napon zsidó ünnep (szukkot) volt. Ez a körülmény az amúgy is jelentős kapcsolatfelvétel értékét tovább fokozza. A munkácsi rebbe 1940-ben született az akkor Magyarország területén található Munkácson. Noha a nyelvet nem beszéli, erős a kötődése hazánkhoz, fontos számára a magyar identitás.

A rövid udvariassági látogatáson sok szó esett a kárpátaljai és általában az ukrániai helyzetről, a válság hatásairól. A végig jó hangulatú találkozót, amelyen a rebbe népes családja is jelen volt, áldás és rituális koccintás zárta.

Ronald S. Lauderrel

(Fotó: MTI)

Arthur Schneierrel

(Fotó: MTI)

SZOMBATHELY

Mindenkiből lehet jiddise máme

Alig néhány hete nyílt meg a Zrínyi utcában a kibővített, újratervezett Szentől szembenkiállításnak helyet adó Zsidó Kultúra Háza – a hajdani zsidó elemi iskola –, máris nyílt napon fogadta az érdeklődőket. Ezzel a céllal jött létre: a nyitás, az emlékezés és a megismerés szellemében. Ide várták az izraeli nagykövetet is.

A nyílt napon nemcsak az 1944-ben elhurcolt szombathelyi zsidóság életét személyes közelségbe hozó Szentől szembenkiállítással ismerkedhetett meg a látogató – a tárlat rendezője, *Kelbert Krisztina* történész vezetésével –, hanem előadásokat is hallhatott a tárlat szomszéd-ságában kialakított emeleti előadóteremben; például éppen *Kelbert Krisztinától*. (Közben pedig akár meg is ebédelt a Közép-Kelet ízeivel kecsegtető lenti Cat Caffé főződében.)

A délelőtti azoknak a szombathelyi kutatóknak az előadásaival indult, akik anno megkezdték a szombathelyi, Vas megyei zsidóság történetének feldolgozását, aztán pedig tanítványaik érdeklődését is felkeltették a téma iránt. *Dr. Katona Attila* történész (NymE SEK) Széttört emlékezetek, alámérlő történelem címmel tartott előadást, *Mayer László* levéltáros (vasi levéltár) egy zsidó nemesi család, a szergényi Geistek krónikájába vezette be a közönséget. (A Geist család megjelenik a Szentől szemben-tárlaton is.) *Szántóné dr. Balázs Edit* történész, aki szintén évekig tanított Szombathelyen (Katona Attilával ketten jegyzik például a Baljós a menny felettem történet), most a zsidó nők címmel foglalta össze mondanóját. A témaválasztáshoz bizonyára köze volt annak a ténynek, hogy a szombathelyi Balásék családi fotói közül azt a képet is láthatjuk a Szentől szembenkiállításon, amelyen dr. Balázs Edit édesanyja tizenéves kislányként fehérrossza-jelmezben készül az egyesületi Fehér Rózsabábra. És amit nem látunk, de Balázs Edit elmondta: a fotó hátoldalára a nagymama odaírta, hogy morcos a kislány, mert nagyon fázik – de természetesen ő a legszebb. A zsidó nő

elsőként vallási összefüggésben ismerhettük meg ezen a délutánon.

A pénteki naplemente előtt tizennyolc perccel

Mi dolguk van a nőknek a zsidó vallás előírásai szerint? Először is ők gyűjtik meg a szombati gyertyát, persze pénteken, méghozzá naplemente előtt körülbelül tizennyolc perccel – ha elkésnek vele, az már a szombat megszegése (amikor dolgozni tilos, még gyertyát gyűjtani is). Fontos, hogy mindig párosan éjjen a gyertya – két gyertyát kell gyűjtani, fölöttük kiterjesztett kézzel mondani az áldást. A nők dolga a chala levétele is az előírások szerint: „Tésztaid elejéből chalat vegyetek ajándék gyanánt.” A chala kicsi pogácsa (tésztadarabka), a dagasztott tésztából szakítják, a tűzbe vetik – az ajándék természetesen az Örökkévalóé. Ahogy Szántóné dr. Balázs Edit fogalmazott, dr. Katona Attila előadására utalva: ez tulajdonképpen „az emlékezetpolitika része”. A nők feladata aztán a mikvében való megmerítés-megtisztulás. A fürdőben két medence van: az egyik fürdésre való, a másik az edények „kóserolását” szolgálta, szolgálja.

„Az a gazdag, akinek derék felesége van”

A zsidó nő alapfeladata hagyományosan – a bibliai alapok szerint – a férjhez menés és a gyermekszülés volt. A férjhez menéssel a nő az apja felügyelete alól a férje felügyelete alá került, a házassági szerződésben (ketuba) pontosan meghatározott feltételeket követve. A szegény lány kiházását a közösség vállalta. A mindennapi életben a zsidó nő abszolút és ellenőrizetlen szabad kezét kapott a gyerekevelésben, természetesen az ő dolga volt a kóser háztartás vezetése. A Talmud arra a kérdésre, hogy „ki a gazdag”, ezt a választ adja: „Az a gazdag, akinek derék felesége van.” Sőt megállapítja azt is, hogy „a férfi hízelegjen a feleségének, hogy megőrizze a házi békét”. A zsinagógában viszont nem sok szerep jutott a nőknek: az ortodox zsinagógában külön karzatot kaptak, de a neológ zsinagógákban is külön padosruk volt, van.

Az egyetlen házon kívüli tevékenység: a jótékonyosság

Az egyetlen családon kívüli tevékenységként a zsidó nő számára a jótékonyosság kínálkozott – összefüggésben a múlt századfordulón érzékelhető társadalmi változásokkal. A jótékonyosság szintén bibliai parancsból táplálkozott, ez a micva. Jótékony céllal hamar több női egyesület is létrejött a polgárosodó Szombathelyen. A szombathelyi izraelita nőegylet alapításának éve nem ismeretes, de az bizonyos, hogy 1856-ban már működött. Sőt: két izraelita nőegyletről is tudunk, az egyik az ortodox, a másik a kongresszusi (neológ). És mert a lányok életében az iskola befejezése és a férjhez menetel között némi vákuum keletkezett, az értelmes időtöltést keresve, leányegyletek is alakultak. A szombathelyi izraelita leányegylet nagy eseménye volt a Fehér Rózsabál, a nőegyletek szerepét jellemzi, hogy 1917-ben két népkönyha működött Szombathelyen, az egyiket a város tartotta fenn, a másikat a kongresszusi zsidó hitközség, női közreműködéssel. A szintén nőket foglalkoztató patronáns egyesületek az árva gyerekekről való gondoskodást tekintették feladatuknak.

Az emancipált zsidó nő

A polgárosodásban élenjáró zsidóságnak a női emancipációban ugyancsak nagy szerepe van. Az első elismert, államilag engedélyezett női foglalkozás a bábaság volt (II. József engedélyezte 1787-ben), és sok zsidó nő választotta ezt a hivatást. A múlt századfordulón az egyetemeken kapui megnyíltak a lányok előtt, itt is úttörő szerepet töltöttek be a zsidó nők. (És a férfiak is. Ez a folyamat a numerus clausushoz vezet – és még tovább.)

A „jiddise máme”

Dr. Szántóné Balázs Edit végül külön kis fejezetet szentelt a híres „jiddise mámenak”, a szemét minden rajta tartó, családjában szeretetteljes zsarnokságot gyakorló zsidó anyának, akiről például a kortárs szerző Rafael Seligmann írt élvezetes regényt. A tanulság az, hogy mindenkiből lehet jiddise máme. Balázs Edit azt mondja, az unokái szerint sokszor már ő maga is tökéletes jiddise mámeként viselkedik.

Ölbei Livia / Vas Népe Online

Meglepetés a fal mögött

(folytatás az 1. oldalról)

nagyrészt megsemmisültek – legvalószínűbb, hogy elégették őket a háború után. Fűtőanyag nemigen volt, másra meg egyáltalán nem lehetett használni őket.

Szenzáció az azért is, mert rengeteg információt őriznek 1944 júliusából, címeiket és személyes adatokat a XI., XII., XIV. (és töredékesen a XIII.) kerület lakóiról, bérlőiről. A nagyméretű (A3) lapokat legtöbbször kézzel töltötték ki, a sok rovat arra utal, hogy mindenkit igyekeztek számba venni, még a legapróbbakat is. A két fal között az anyag sajátos (és szerencsés) mikroklímában élte túl az elmúlt 71 évet, nem fertőzte penészgomba, nem is porlott el, a

restaurátoroknak tehát viszonylag könnyű dolguk lesz. (A háborús időkhöz képest meglehetősen jó papírra nyomtatták.)

A néhány hónapig tartó restaurálást majd digitalizálás követi – a kutatók így férhetnek hozzá az új szerzeményhez, melyet a megtaláló ellenszolgáltatás nélkül adott át a levéltárnak. Újabb és további meglepetésekkel jár forduló az lehet, ha az adatveken szereplők leszármazottai megtalálják a felmenőik vagy éppen a maguk nevét. Hiszen az akkori pici gyerekek közül még élhet valaki...

Bedő J. István

Lo tiskách, Isten nem enged felejteni. A 71. évfordulón sem – a szerk.

Körzeti kitekintő

Zalaegerszeg

A hitközség életében először adódott lehetőség arra, hogy a balatonfüredi üdülőben eltölthessünk egy hosszú hétvégét. Ez a néhány nap fontos volt nekünk, hiszen részt vettünk a közös péntek esti imán és vacsorán. Szombaton együtt indultunk a reggeli imára. Vasárnap kirándultunk, és élményekkel gazdagodva tértünk haza. Bár hitközségünk a létszámát tekintve nem tartozik a nagyok közé, mégis úgy éreztük, számon tartanak bennünket. Mindent *Heisler András* Mazsihiszelnök, *dr. Kunos Péter* ügyvezető igazgató és *Fröhlich Róbert* országos főrabbi tette lehetővé számunkra. Köszönet érte.

A Zalaegerszegi Zsidó Hitközség és a Remény Támogatási Közalapítvány 2001-ben úgy határozott, hogy minden ros hájának előtt Másokért Emlékplakettet adományoz. Az évek folyamán örömmel sokan átvehették már a díjat, mely a mások iránti tisztelet, az elfogadás és a példamutatás szimbóluma. Az eredeti elképzelésünk az volt, hogy bárki megkaphatja, aki a másokért végzett munkája alapján erre érdemes – csak zsidó ember nem.

Az idő múltával azonban úgy éreztük, hogy nem zárhatunk ki senkit, hiszen az erkölcsi elismerés mindenkinek jár, aki a tisztesség, az önzetlenség és a békesség jegyében él és segít másokat. Ennek megfelelően már egy hittestvérünk is vehetett át emlékplakettet. A közalapítvány kuratóriuma és a hitközség egyhangú javaslata és döntése az volt, hogy az sem lehet kizáró ok, ha valaki a hitközség elnökének a neje. Mielőtt beköszöntött az 5776. év, eddigi munkája elismeréseként *Siklósi Vilmosné*

Judit, az Életmód Klub vezetője és *Szénási Jonathan Sándor*, a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet református lelkipártora vehette át ünnepélyes keretek között a bronz emléklakettet.

Virágh Judit

Szeged

Egy könnyű- és egy komolyzenei koncerttel folytatódott a Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál. *Szulák Andrea* és zenekara „Szeretni boldogulást” címmel adott közel 300 főt vonzó estet a 60-as évek slágereiből. Több dalt a közönség együtténekléssel jutalmazott. Ezek közül az „Engem nem lehet elfelejteni”, a „Hol van az a nyár?” és a „Valaki kell nekem is” aratta a legnagyobb sikert.

A komolyzenei koncerten *Telegdi Miklós* orgonaművész és *Kolonits Klára* operaénekes lépett fel. Händel, Vivaldi, Bach, Haydn, Brahms, Mendelssohn és Schumann művei ragyogóan illeszkedtek a zsinagóga kiváló akusztikájához. A nemzetközi produkcióiról is ismert énekes a Júdás Makkabeus című operából és a Teremtés című oratóriumból előadott áriájával váltotta ki a legnagyobb tapsot. Mendelssohn Hőre, Israelje is nagy siker volt.

Szeged testvérvárosa, a németországi Darmstadt delegációja is meglátogatta a hitközséget, a zsinagógát és kulturális fesztiválunkat. A vendégek jelezték, hogy jövőre kapcsolódni fognak kulturális programmal is az eseményhez. A küldöttség a tizenegy éves fesztivál hazai elismertségéről, történelmünkről, vallási és kulturális életünkről *Markovics Zsolt* főrabbi tájékoztatta.

L. A.

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest–Rákospalota templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

Az emberi jog világi és zsidó vallásjogi kérdései
címmű előadás-sorozatra

Előadók:

dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár
valamint

Szardócz J. Ervin körzeti rabbi

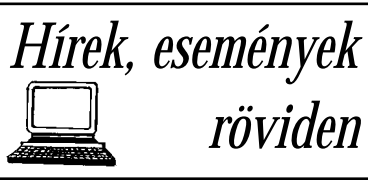
Az előadások csütörtökönként,
15 órakor kezdődnek a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest, Liszt Ferenc u. 7.

Telefon:

06-30-661-4163

06-1-369-0827

– **Köszönetnyilvánítás.** Ezúton fejezzük ki köszönetünket mindazoknak, aki Somogyi Jenőné (Rá-

chel bár Efrájim) végső búcsúztatás szertartásán részt vettek, köztük a zuglói kile tagjainak. Férje, Somogyi Jenő, fia, Somogyi Gábor, menyje, Julika, unokái, Hanna és Robi.

– **Adomány.** Gesztesi János 5000 Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad Vasem-Kitüntetések megsegítése céljából.

Radnóti Zoltán lett a Rabbiság igazgatója is

Deutsch Róbert főrabbi közelmúltban történt halála miatt új vezetőiséget kellett választania a hazai rabbikarnak. Az új Rabbistület első ülésén a magyar rabbikar személyi kérdésekről döntött, és áttekintette a Hitközség kóser ellátásának helyzetét.

A rabbikar tagjai – nagy többséggel – a Budapesti Rabbiság igazgatójának a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége Rabbistületének elnökét, a lágymányosi Bét Sálom zsinagóga vallási vezetőjét, *Radnóti Zoltán* rabbist választották meg.

A hittanoktatásért felelős rabbi *dr. Róna Tamás*, míg a vidéki szóránközségek hitéletét szervező vallási vezető a Mazsihisz Rabbistületének elnökhelyettese, *Markovics Zsolt* lett.

Radnóti Zoltán 1971-ben született, felesége *Verő Anikó*, két gyermek édesapja. *Markovics Zsolt* szegedi főrabbi, a Zsidó–Keresztény Tanács főtítkára 1967-ben született, két gyermek édesapja. *Dr. Róna Tamás* egyetemi adjunktus, az Alföldi Régió vezető rabbija 1975-ben született, szintén két gyermek édesapja.

A rabbisági ülés második felében *Deutsch Péter*, a Bethlen téri közösség közelmúltban megválasztott vallási vezetője számolt be annak a munkának a gyümölcséről, amit áldott emlékü édesapja, *Deutsch Róbert* indított el azzal a céllal, hogy a Mazsihisz intézményeinek kóserisági felügyelete egy Izraelben is elfogadott rabbi kezébe kerüljön.

Deutsch Péter elmondta, hogy a Mazsihisz egy izraeli rabbidiplomával rendelkező új metsző személyéről döntött, akinek köszönhetően hosszú évek után ki tudott lépni az ortodox hitközségtől való függés állapotából, így kóserhús-ellátását immáron saját erőből oldja meg.

A magyarországi neológ rabbikar nagy hangsúlyt helyez arra, hogy a Mazsihisz a közeljövőben minél szélesebb körben tudja biztosítani a kóser ellátást.

Az új tisztségviselőknél sok sikert kívánunk a munkájukhoz!

VALLÁSI ROVAT

Hol a boldogság mostanában?

A zsidó kalendáriumban nemrég beköszöntött időszak kulcsfogalma a szimchá, azaz az öröm, a boldogság. Nem kevesebb, mint öt egymást követő ünnepi alkalmunk központi témája ez. Az első szukkot, a sátoros ünnep, a második a szimchát bét hásoévá, a vízöntés örömteli ünnepe, amit szintén szukkot félünnepében tartunk, a harmadik szimchát torá, a tóra öröme, ami szukkot napjai után következik, és a téli hónapok során chanukka, ill. pürim zárja a sort.

Ezek alapján azt gondolhatnánk, ez az időszak lesz mindenki kedvence, hiszen ki ne szeretne örülni. Még a nem vallásos világ egyik (ha nem a) fő célja is ez: legyünk minél boldogabbak. Ez érthető, hiszen az em-

ber természetében benne van, hogy inkább szeretünk boldogok lenni, mint szomorúak. A kérdés inkább az, hogy mi a vallás viszonya a boldogsághoz: miért kell nekünk megparancsolni a boldogság keresését, ha amúgy is azt keressük? Milyen érték van abban, ha örülünk? Miért igényli ezt tőlünk az Örökkévaló?

„Örvendezek szavaidon, mint aki nagy kincset talál” – mondja Dávid király (Zsoltárok 119:162). Ezt a mondatot Málbim, a híres kommentátor úgy magyarázza, hogy Dávid király megértette, a tóra tanulásánál nem létezik nagyobb öröm a világon. Ha ez így van, akkor egyrészt értjük, hogy miért parancsolja meg az Örökkévaló számunkra az öröm intenzív keresését, hiszen tudja, hogy ha igazán őszintén és kitartóan keressük, akkor megtalálhatjuk a tóratanulásban, másrészt viszont a kijelentés

önmagában nehezen képzelhető el. Még olyan ember esetében is, aki tanult tórát, és ráérezett arra az öröme, amit ez jelenthet – talán el tud képzelni ennél nagyobb örömet is. Továbbá lehet, hogy vannak olyan igaz emberek (cádikok), mint például Dávid király, akik valóban ilyen szellemi magasságokba emelkedtek, de honnan tudhatjuk azt, hogy igaz ez minden egyes emberre, tehetségétől, képességeitől, ízlésétől függetlenül, hogy senkinek sem lehet nagyobb öröme a tóra tanulásánál?

Említettük, hogy a legtöbb ember keresi az örömet. Sokszor azonban ez a keresés nagyon felszínes. Mi más alapján is tudhatnánk ítélni, mint a külsőségek, a kívülről látható dolgok alapján? Pontosan ezen a megfigyelésen alapszik a marketing tudománya, aminek a lényege az, hogy meggyőzze a vevőket arról, hogy az adott termék megvásárlása számukra az öröm forrását jelenti. Ha tehát tudatosan keressük az igazi és tartalmas örömet, akkor először is meg kell tanulnunk elvonatkoztatni a külsőségektől. Mi az, amit a tóratanulásból látunk? Egy vagy két ember ül egy régés-régi könyv felett, és megértene belőle valamit. Minden más öröm sokkal látványosabb: egy különleges utazás, egy szép ingatlan, autó, egy vacsora egy ötcsillagos étteremben, vagy a legújabb technikai vívmány. Hiszen ezek eleve úgy vannak becsomagolva, hogy vonzzák a szemünket.

Ha pontosabban szeretnénk megállapítani egy adott öröm mértékét, akkor ne az első pillantás alapján ítéljük róla, hanem azt vizsgáljuk, hogy mennyire tartós az az öröm. Még a vallásos életben belül is találhatunk ilyen múlandó, csalóka örömforrásokat, például egy szép, új, vastag könyv, amit azután soha többé nem veszünk le a polcra, vagy egy különleges ünnepi imaélmény, melynek során ugyan érezzük, hogy közel kerültünk Istenhez, de utána másnap már ismét csak „darálni” tudjuk a megszokott imaszövegeket. Vajon mi lehet az az eszköz, amivel tartósíthatjuk az örömünket?

Minden eddig felsorolt öröm közös pontja, hogy az érzelmeinkre, a szívünkre hat. A tapasztalatunk azonban az, hogy a szív felmelegszik, majd ismét kihűl, a lelkesedést a kiégés követi. A tartós működéshez szüksége van egy olyan energiaforrásra, amiből meg tud újulni. Ez az energiaforrás pedig az elmélyült megértés. Ha valamit igazán jól megértünk, akkor a megértés a gondolatainktól egészen az érzelmeinkig ér el. Persze nem mindegy, hogy mit értettünk meg, noha egy matematikai tétel megértése is járhat sikerélménnyel, de ha például igazán jól és mélyen értjük azt, hogy milyen odafigyeléssel vezet életünket a Teremtő, vagy hogy milyen alaposan alkotta meg a világot, akkor az egy igazán tartós, felemelő élményt jelenthet számunkra. Rohanó világunkban azonban ritka az olyan, hogy egy adott ponton sokat időznénk, egy kis részletet jól megérthetnénk, mert egyik helyről a másikra kell szaladnunk. Többek között ezt a mély megértést ismerhetjük meg közelebbről a tóra tanulása során.

Szántó-Várnagy Binjomin Zeév
binjomin.hu

A puszta jó szándék is ölhet

(Kibic) Amikor éppen valamilyen jó cselekedetre készülünk, jól teszünk, ha észben tartjuk: ártani a legjobb szándékkal is lehet. Ezért ahelyett, hogy minden erőnkkel azon fáradoznánk, hogy a hozzánk áradó menekülteket vég nélkül befogadjuk, inkább javítsunk azokon a feltételeken, amelyek miatt ezek az emberek menekülni kényszerültek a hazájukból.

Jom kippurkor az én kedvenc imám mindig is az Al chet volt, amelyben hosszan soroljuk vétkeinket, a komolyabbaktól egészen az olyan apróságokig, mint a csúnya beszéd vagy a hivalkodó öltözködés. Ebben az évben viszont még egy sort kellett volna hozzáadnunk ehhez az időtlen imához: Uram, bocsásd meg nekünk azokat a vétkeket, amelyeket a legjobb szándékkal követtünk el színed előtt.

Ez nemcsak egy elkésett ötlet, hanem egy sürgős erkölcsi kötelesség. Csak kérdezzük meg Rávot.

Ismertebb nevén Rabbi Abba bar Aivu a harmadik században élt, és valószínűleg a leghíresebb az Amora'im tagjai közül. Azon bölcsek közül, akiknek a zsidó jogról folytatott vitája végül a Gemarában lett összegyűjtve. A Talmud szerint az egyik évben, pont jom kippur előtt, Ráv igen nyugtalan volt, ugyanis vitája támadt egy hentesessel, és az a bizonyos hentes – aki a Talmud sugallata szerint hibás volt – nem volt hajlandó bocsánatot kérni a bölcstől.

Ráv türelmetlenül várta, hogy az ügy még az Ítélet Napja előtt megoldódjon, ezért elindult, hogy találkozzon a hentesessel. „Megyek, hogy kiengeszteljem” – mondta magában. Útközben még beugrott az egyik tanítványához, Rabbi Hunához, és beszámolt neki az esetről. Huna elszőnyedt, és figyelmeztette mesterét, hogy semmi jó nem származik egy ilyen találkozóból, de Ráv nem hallgatott rá. Amikor belépett a hentes üzletébe, az felnevezett Rávra, és dühösen rákiáltott: „Menj innen! Nincs veled semmi dolgom!” Ahogy a hentes ezeket a dühös szavakat kimondta, egy csont kirepült abból az állatból, amelyet éppen az éles késével szeletelt, és beleállt a hentes torkába, megölve őt a helyszínen.

Ez egy furcsa és hátborzongató történet, és mint minden talmudi történet, ez is sok értelmezésre ad lehetőséget. Vajon úgy kellene olvasnunk, mint egy példabeszédet, amely arra figyelmeztet minket, hogy az erős és a büszke – senki sem erősebb vagy büszkébb a bárdjával hadonászó makacs hentesnél – el fog pusztulni, míg az okos és a szerény megmarad? Ez talán annak a megerősítése, hogy azok, akik követik Isten akaratát és megtartják parancsolatait, boldogulni fognak, míg azok, akik előrébb tartják hétköznapi ügyeiket, nem fognak? Sok kommentár létezik, az én kedvencem a nagy francia zsidó filozófus, Emmanuel Levinas magyarázata, annak ellenére, hogy eléggé radikálisnak számít.

Miután a második világháborút egy koncentrációs táborban raboskodva vésszelte át, a náci veresége után Levinas visszatért a visszafoglalt Párizsba, hogy karrierjét nem meglepő módon a legmegfejtetlenebb és legértetlenebb teremtményen, a „másikon” való gondolkodásnak szentelje. És a „másikon” való gondolkodás közben Levinas mellett érvel, amit Ráv olyan látványosan nem tett meg.

Az egyik nagy hatású esszéjében Levinas azt mondja, hogy a hentesnek igaza volt, neki ugyanis valóban semmi dolga nem volt Rávval. „Az emberiség egymástól elkülönült szinteken létező csoportokból áll” – írja Levinas. „A szintek között nincs átjárás, ezért nem alakulhatott ki még egységes emberiség.” A történet – vonja le a következtetést Levinas – azt tanítja nekünk, hogy a puszta jó szándék akár életveszélyes helyzetekbe is sodorhat minket, és hogy Ráv mérhetetlenül felelőtlen volt akkor, amikor túlzottan bízott a hentes emberségében.

Országaink vezetőinek óvatosságra kell lenniük. Csakúgy, mint Ráv, sokan közülük bölcsek, igazak, érzékeny lelkek, akik együttérzéssel tekintenek embertársaikra, és akiket a jót cselekvés vágya vezérel feladatuk végzése közben. És csakúgy, mint Ráv, azt feltételezik, hogy csupán a bűnösök meghallgatására van szükség ahhoz, hogy a bűnbánat útjára tereljék az ellenük vétkezőket. Nem tudnak elképzelni más forgatókönyvet. Nem tudják elképzelni, hogy cselekedeteiknek szörnyű hatása lehet.

Idén nyáron Barack Obama gyönyörű példával illusztrálta azt a naiv világlátást, amelyről itt beszélek. Kenyai látogatása során az elnök azt mondta, hogy nem érti azokat az afrikai diktátorokat, akik egész életükben önkényesen uralkodnak. „Nem értem, hogy az emberek miért akarnak ilyen hosszú ideig hatalmon maradni – vallotta be az elnök –, különösen akkor, ha már egy csomó pénzt kerestek a munkájukkal.”

Csakúgy, miért is teszik ezt? Milyen más motivációja lehet valakinek, hogy ragaszkodjon a hatalomhoz, amikor már javadalmazásának nyilvánvaló és ésszerű kérdése rendezve lett? Az elnök nem tud elképzelni ennél sötétebb motivációkat, és csakúgy, mint Ráv, felszólította a megnevezetteket, hogy térjenek végre észhez.

Sajnos az elnök hibái pont annyira katasztrofálisak, mint a régi rabbié voltak. A Szíriában, Oroszországban, Iránban és más helyeken történtek emlékeztetnek minket arra, hogy mennyire előrelátó volt a történelem egyik leg súlyosabb vérengzését túlélő Levinas, amikor azt állította, hogy egyelőre még nem alkotunk egy egységes emberiséget. A gyerekekre hordóbombákat dobók és azok kiszolgálói, az ártatlanok hóhérai, azok, akik géppuskázást nyitnak a holdtalan átjárókra csak azért, hogy elvegyék az életét a kimerült családoknak, akik az elnyomás és a nyomorúság elől menekülnek – mindezek egy, a miénknél alacsonyabb világot foglalnak el. A velük való párbeszéd több mint hiábavaló. Halálos veszélyt jelent.

Amikor éppen valamilyen jó cselekedetre készülünk, jól tesszük, ha ezt a figyelmeztetést észben tartjuk. Ahelyett, hogy minden erőnkkel azon fáradoznánk, hogy a hozzánk áradó menekülteket vég nélkül befogadjuk, inkább javítsunk azokon a feltételeken, amelyek miatt ezek az emberek menekülni kényszerültek a hazájukból. Ehhez először is meg kell fogadnunk Levinas bölcsességét, menjünk egy csendes sarokba, és mondjunk egy kis imát, bocsánatot kérve azokért a szörnyű dolgokért, amelyeket a legtisztább szándékkal követtünk el.

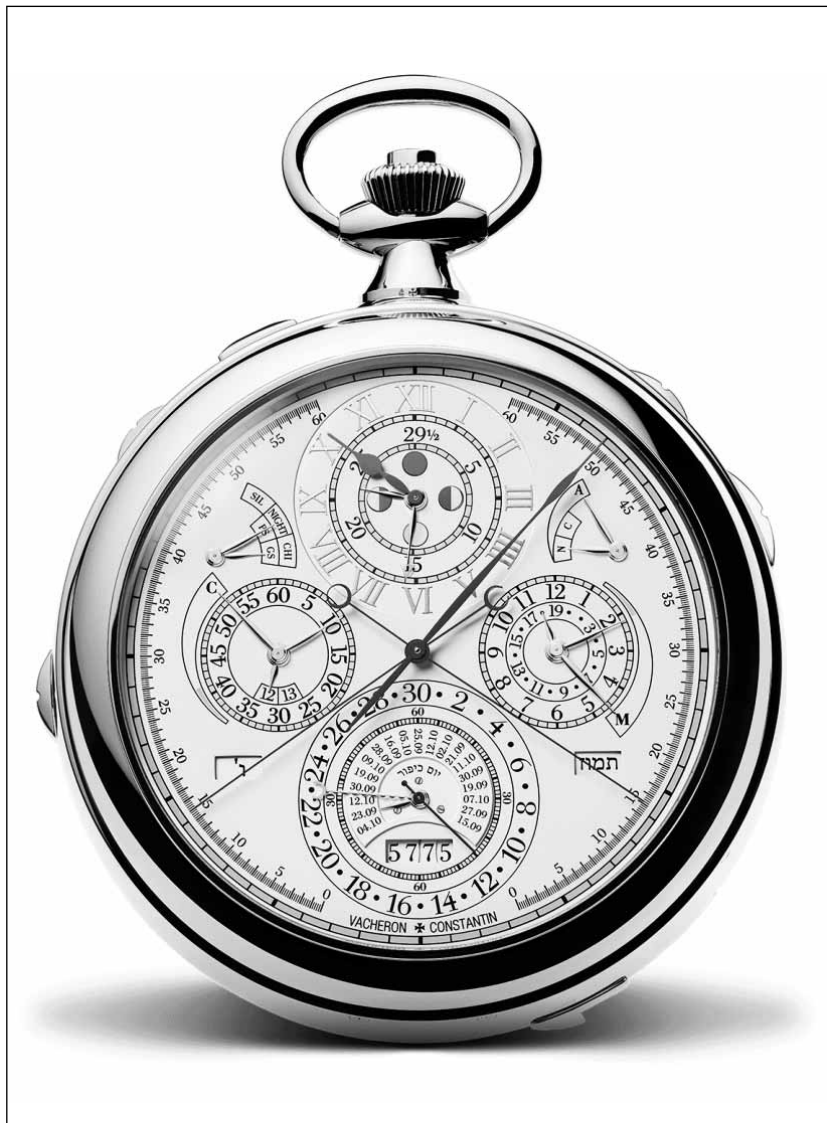
Liel Leibovitz, tabletmag.com (Ádám Péter ford.)

A világ legbonyolultabb órája

A svájci luxusóragyártó, Vacheron Constantin most dobta piacra új zsebóráját, amelyet a világ legbonyolultabb órájaként aposztrofálnak.

Az óra, amelynek neve Reference 57260, megjeleníti a héber dátum napját, hónapját, az évtizedet és az évszázadot. Azt is jelzi, hogy a 19 éves holdciklusba mikor esik szökőév, valamint azt, hogy a jom kippur melyik napra esik adott évben.

A Vacheron Constantin szerint az órát három órás mester készítette el több

mint 8 év alatt. Körülbelül 2800 alkatrészből áll, fehérarany borítása van, héber, gregorián és csillagászati naptárt tartalmaz.

A csillagászati naptár jelzi a Hold fázisait és korát, valamint a különböző évszakokat, a napéjegyenlőséget és a napfordulókat. Az óra arról is tájékoztat, mikor kel fel a nap az óra tulajdonosának tartózkodási helyén, jelzi a napok és éjszakák hosszát. Egy kijelző a zodiákus mozgást is ábrázolja.

A római számok közlik a helyi időt, kis aranykezek egy másik időzónát mutatnak a világidő-mutató mellett. Van beépített ébresztő (saját csengőhanggal) és egy kijelző, ami a hátralévő töltöttségről ad felvilágosítást.

A Vacheron Constantin elmondta, hogy az órát egy magánygyűjtő kérésére készítették el, jelenleg nem kapható. A svájci gyártó a megrendelő kérésére nem árulja el, mennyibe kerül az óra, de a Bloomberg szerint több mint 5 millió dollárt érhet.

(Az allgemeiner írása alapján)

Hat zsidó közösség, melyről senki sem gondolná, hogy létezik

(Forrás, 2015. szeptember) Az alábbiakban beszámolunk néhány meglepő, távoli vidékről, ahol a várakozások ellenére virágzik a zsidó közösség.

„És széthintem őket a népek között, hogy a messze földeken [is] emlegessenek engem, és fiaikat neveljenek, és visszatérjenek” (Zechárja 10:9). A zsidók különleges történelmének része a diaszpórában való szétszórás. A zsidó nép csodálatos módon évezredekken keresztül fennmaradt a száműzetésben, és szerte a világon nyomot hagyott maga után.

Mára a zsidó nép visszatért a hazájába, ahonnan származik, ahol a világ zsidóságának csaknem a fele lakik. Íme néhány meglepő, távoli vidék, ahol a várakozások ellenére virágzik a zsidó közösség.

Gibraltár

A Spanyolország csücskén elhelyezkedő, kevesebb mint 7 négyzetkilométernyi területű és az 1700-as évek óta angol fennhatóság alatt álló Gibraltár félreeső, különleges, sziklás vidék. A brit tengerentúli területként nyilvántartott városállamnak saját pénzneme van, a gibraltári font. A helyiek a spanyol és az angol keveréknél, ún. lanito nyelven beszélnek, mely hordoz magán egy kevés héber nyelvi befolyást is. 30 000 lakos és rajtuk kívül több száz berber makákó – Európa utolsó vad ember-szabású főemlősei – tudhatja otthonának Gibraltárt.

Gibraltáron évszázadok óta laknak zsidók, érkezésüket 1356-ra datálják. Ma már 750 főt számlál virágzó közösségük, mely különösen jól fejlett infrastruktúrával bír: a Gibraltáron élőknek négy zsinagóga, egy mikve, egy kóser kávézó és egy-egy vallásos főiskola – külön fiúknak és lányoknak – áll rendelkezésére. A többségében ortodoxokból és szefárdokból álló gibraltári zsidó népesség gyorsan növekszik: 2008 óta a negyedével vannak többen – ekkor vezették be ugyanis a potenciális zsidó bevándorlóknak szóló hitelezést, mintegy segítségként, hogy letelepedhessenek Gibraltáron, vagy ahogy sokszor másképpen nevezik: „a Sziklán”.

A viszonylag kisszámú közösség tagjai jól összetartanak. „Egységes közösség alakult ki, úgy érezzük itt magunkat, mint egy nagy család – mondja a Gibraltáron lakó Mark Benady –, mindig összegyűlünk az örömteli – és a sajnos szomorú – események alkalmából is.”

Botswana

A ritkán lakott, szárazfölddel körülvett dél-afrikai Botswanát a világon sok helyen a népszerű, az országban játszódó Number One Ladies' Detective Agency (Egyes számú női detektívügynökség) című regénysorozatból ismerik. [Az első rész 1998-ban jelent meg, 2014-ben adták ki a 15. részt. Ma már papíralapú és e-könyv formában is elérhető – a ford.] A nagyrészt sivatagos, kétmillió főt számláló ország Dél-Afrika legújabb zsidó közösségének nyújt otthont, az egyetlennek, amely növekvően is van.

Hozzávetőlegesen 100 zsidó – sokuk Izraelből érkezett – él a fővárosban, Gaboronében, mely az elmúlt években egész Botswanát az egyik legszegényebb afrikai országból az egyik leggyorsabban fejlődővé átalakító gazdasági reformoknak köszönhetően szintén növekedésnek indult. A sábeszt és az ünnepeket az emberek otthonaikban tartják, a Dél-afrikai Köztársaságból importálják hozzá a kóser élelmiszert. 2004-ben a közösség felállította a hivatalos irányítótestületet, a Botswanai Zsidó Közösséget (Jewish Community of Botswana), amely egy zsinagóga

vagy zsidó közösségi központ funkcióját ellátó épület megépítésére szolgáló terület megvásárlásának lehetőségeit kutatja. Időközben egy chéder (zsidó iskola) is létrejött a fiatal közösség 20 gyermekére alapozva, biztosítva az élénk botswanai zsidó életet az elkövetkező évekre.

Japán

Körülbelül 600 zsidó él ma Japánban, Kobe és Tokió történelmi központjaiban. Az első zsidó telepések – javarészt amerikaiak, angolok és lengyelek – 1861-ben érkeztek Japánba. Miután először Tokió környékén telepedtek le, az 1923-as nagy földrengés után az óceánparti Kobéba költöztek át. Az egyik első zsidó lakos Raphael Schaver amerikai üzletember volt, aki megalapította az országban az első idegen nyelvű újságot, a Japán Expresszt. Az első bevándorlóknak még mindig él leszármazottja Kobében.

A második japán zsidó közösség az 1880-as években Nagaszakiban telepedett meg, az orosz pogromok elől menekülve. A nagaszaki közösség mintegy 100 családjával hamar Japán legnagyobb zsidó közösségévé nőtte ki magát. Az 1904–05-ös orosz–japán háború idején a közösség jórészt elmenekült, és tóratekeresést a kobei hitestevérekre hagyta. (A nagaszaki zsidó közösség egyik leg híresebb tagja Joseph Trumpeldor, aki az orosz–japán háborúban elvesztette a fél karját: megalapította a zsidó védelmi erőket, amely később hozzájárult a zsidó állam létrejöttéhez is.)

Kobe zsidó közössége tovább virágzott a 19. században, odavonva az orosz, iraki, szíriai és kelet-európai bevándorló zsidókat. A második világháború idején a litvániai japán konzul, Chiune Sugihara mintegy 2000 zsidónak adott kilépési vízumot, Kobéba irányítva őket. Sok zsidó a nyüzsgő japán kikötővárosba érkezve, és látva az ottani virágzó közösséget, a letelepedés mellett döntött. Ma a város zsidó lakossága kicsi: a közösségi sábeszt étkezések gyakoriak, és van egy zsinagóga is.

Tokió mai zsidó közössége nemrégiben, az 1950-es években telepedett meg, amikor is számos külföldi áramlott be, hogy segítsenek újjáépíteni a háború sújtotta országot. A központban elhelyezkedő Hiroo városrészben 1952-ben alakult meg a zsidó közösség. Itt jiddisül beszéltek, így a számos különböző országból származó zsidók könnyebben kommunikálhattak egymással. 2009-ben egy új, nagyobb, kb. 120 családot kiszolgáló közösségi központot hoztak létre.

Uruguay

Az általános vélekedés szerint a dél-amerikai Uruguayban az 1600-as évek óta laknak zsidók, mivel Colonia városában egy ebből az időből származó mikve (rituális zsidó fürdő) maradványait fedezték fel. A távoli és sziklás Coloniáról úgy tartják, hogy ez a város nyújtott titkos bújóhelyet egyes zsidóknak az inkvizíció alatt.

A modern közösség ugyanakkor 1904-től számítható, amikor szefárdi zsidó kereskedők érkeztek Montevideóba, az ország fővárosába. Őket 1906-ban orosz zsidók követték. Uruguay első hivatalos zsinagógája 1917-ben épült Montevideóban. A közösség az európai és közel-keleti zsidó bevándorlóknak köszönhetően tovább nőtt. 1960-ra Uruguay zsidó lakosainak száma elérte az ötvenezret, mellyel így akkoriban a világon az egyik legnagyobb zsidó közösségnek számított. Azóta ez a létszám csökkent, már csak kb. 20–25 000 tagot számlál a közösség. Ma a 3 millió főnél alig nagyobb össznépséggű

Uruguay lakosságának 0,75%-a zsidó.

Kilenc zsinagóga és a közösség gyermektagjai majdnem felének oktatást nyújtó két, nappali rendszerű iskola szolgáltatja az élénk montevideói zsidó élet háttérét. A közhivatalokban, politikai funkciókban gyakoriak a zsidó uruguayiak, jóval gyakoribbak, mint egyébként azt az össznépségghez képest vett létszámuk alapján várnánk. Ricardo Erlich, az uruguayi zsidó közösség egyik híresebb tagja, vezető biokémikus, 2005 és 2010 között Montevideo polgármestere volt, majd oktatási miniszterként folytatta pályáját.

Az uruguayi zsidók büszkék arra, hogy országuk 1948 májusában a latin-amerikai országok közül elsőként (a világ országai közül negyediként) ismerte el Izraelt, valamint arra, hogy országuk volt az első latin-amerikai nemzet, amely felvette a diplomáciai kapcsolatot a zsidó állammal. Uruguay az egyetlen latin-amerikai ország, ahol a tanulóknak lehetőségük van izraeli egyetemek felvételi vizsgáit letenni, és az Uruguayból Izraelbe alijázók száma az egyik legmagasabb a világon.

Az utóbbi években a dél-uruguayi Punta del Este a zsidók által egyik leginkább kedvelt turisztikai célponttá vált. Az éves átlagban 9000 lakossal rendelkező városban négy zsinagóga van, és 25 000 és 50 000 közötti számú zsidó látogatót fogad minden januárban, ugyanis ekkorra esik a dél-amerikai nyár főszezonja. Punta del Este minden évben néhány hétre érezhetően zsidós hangulatot vesz fel: a zsidók nyíltan kipában sétálgatnak az óceánparti sétányon, ami ritkaságnak számít a latin-amerikai országokban. Punta del Este városában ebben az időszakban az izraeli egyetemek és kulturális szervezetek általában különböző eseményeket rendeznek, és a nagyszámú zsidó turista többek között az Izraeli Filharmonikusok koncertjét is élvezheti.

Szibéria

20 évvel Izrael Állam megalakulása előtt Joszif Visszarionovics Sztálin szovjet vezető a Szovjetunió és Kína közötti ütközőzónának számító Szibéria egyik félreeső zugában, egy Oroszország távol-keleti határán elhelyezkedő, szünyoginvázió sújtotta mocsárföldön létrehozta saját „zsidó országát”, Birobidzsánt. A cél a „Jiddise Avtonomna Gent”, azaz a hivatalosan jiddis nyelvű Zsidó Autonóm Terület létrehozása volt. Jiddis iskolákat alapítottak, és jiddis nyelvű újságot nyomtak: a Birobidzsaner Stern látta el a régiót friss hírekkel. Az utcátlábk, a színházak, valamint az iskolák mind jiddis nyelvűek voltak. A projekt viszonylag kevés zsidót vonzott: körülbelül öt szovjet zsidó költözött Birobidzsánba annak 1928-as megalakulásakor, de ebben közrejátszott a környék kevésbé kecsesítő volta. 1934-ben történt aztán a legnagyobb bevándorlás a területre, amikor is 5250 zsidó költözött be, jöttek sokan aztán rövidesen tovább is álltak.

1991-re mindössze néhány ezer zsidó maradt Birobidzsánban, miután a Szovjetunió felbomlását követően a lakosság nagy része elvándorolt. Mára a főváros kb. 5000 zsidót számlál (a teljes, 76 000 fős népességből). Fő sugárútjának neve még mindig Solem Aleichem utca, és a helyi hangversenyterem előtt a „Hegedűs a háztetőn” szobra áll. A Birobidzsaner Stern továbbra is hetente 2-3 oldalon, jiddis nyelven adja ki, de az idők változnak: a szerkesztő nem zsidó, hanem egy kozák származású hölgy, aki a jiddis főiskolán tanult. A New York Times Birobidzsánt „Zsidó Disneyland”-ként aposztrofálta: „Egy város,

Ungvári Tamás 85!

Korunk talán leg-sokoldalúbb, véleményformáló magyar zsidó személyisége, akinek írásai, szavai generációknak adnak iránymutatást. Bis 120!

Ungvári Tamás

Budapesten született, a Zsidó Gimnáziumban tett előrehozott érettségét. Elmondása szerint olyan tanári voltak, hogy az érettségi felért egy diplomával. Sok nyelven beszél, a németet otthonról hozta, kisfiú korától tanult angolul, megtanult olaszul, spanyolul és franciául, az orosz és a finn nyelvet is elsajátította, de az utóbbi kettőt már elfelejtette. 1952-ben végzett az ELTE magyar–angol szakán, ezután hívta Aczél Tamás főszerkesztő a Csillag című laphoz. Hamarosan rovatvezető lett, és kapcsolatba került a kor szellemi nagyságaival: Lukács Györggyel, akinek már az egyetemen hallgatója volt, Füst Milánnal, Déry Tiborral, Németh Lászlóval és Örkény Istvánnal.

1959-től a Magyar Nemzetnél dolgozott szerződéses munkatársként, 1960-tól fordító, dramaturg, a Budapester Rundschau szerkesztője, 1960–1961-ben a Petőfi Színház dramaturgja volt. 1970-től a Magyar Színházi Intézet tudományos főmunkatársa, 1975-től a Szépirodalmi Könyvkiadó szerkesztője, 1980–1981-ben a Színház- és Filmművészeti Főiskola docense, 1982-től egyetemi tanára volt. 1989-ig a Magyar Tudományos Akadémia Színházstudományi Bizottságának tagjaként dolgozott, és két cikluson át a nemzetközi P.E.N. Club magyar tagozatának főtükára volt.

A hatvanas évek végétől többször tanított külföldön. 1968-ban és 1972-ben a Cambridge-i Egyetem vendégkutatója, 1980–81-ben vendégprofesszora volt, angliai élményeit idézi a Szigetország utasa című könyve. Fulbright vendégprofesszorként négy esztendő telt a kaliforniai Claremontban, IREX csereprofesszorként a Columbia, a Yale és a Harvard egyetemeken tartott előadásokat, a Zsidó Egyetemen művelődéstörténetet tanított.

Fordítóként elsősorban angol és amerikai drámákat ültet át magyarra. Irodalomtudósként műfajelmélettel és -történettel, valamint a modernség megnyilvánulási formáival foglalkozik a 20. századi próza- és drámairodalomban. Érdeklődése rendkívül széles körű, szakmai munkái mellett megírta a Beatles Biblia és A rock mesterei című könyvet, Lezártlan nyomozás címmel egy önéletrajzi ihletésű művet is publikált. 2010-ben jelent meg A „zsidókérdés” magyarországi története című könyve. A Nyomtalatlan – A gyilkosok köztünk vannak című munkája unokatestvére, Elbert János irodalomtörténész felderítetlen halála után kutat. Jelentősebb műfordításai közé tartozik Arthur Miller: Az ügynök halála, valamint Bertolt Brecht: Galilei élete című könyvének adaptálása magyarra. Graham Greene-nek, akivel személyesen is találkozott, négy regényét ültette át magyarra.

Ungvári Tamás 1985-ben József Attila-díjat, 2007-ben Aranytollat kapott, 2010-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki sokoldalú irodalmi munkássága, életműve elismeréseként. Abban az évben Budapest díszpolgára is lett, és megkapta a Magyarországi Zsidókért Díjat, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elismerését is. A rádióban, televízióban rendszeresen tart könyvismertetőket, szinte minden műfajban szívesen mutat be szerzőket és műveiket.

MTI nyomán

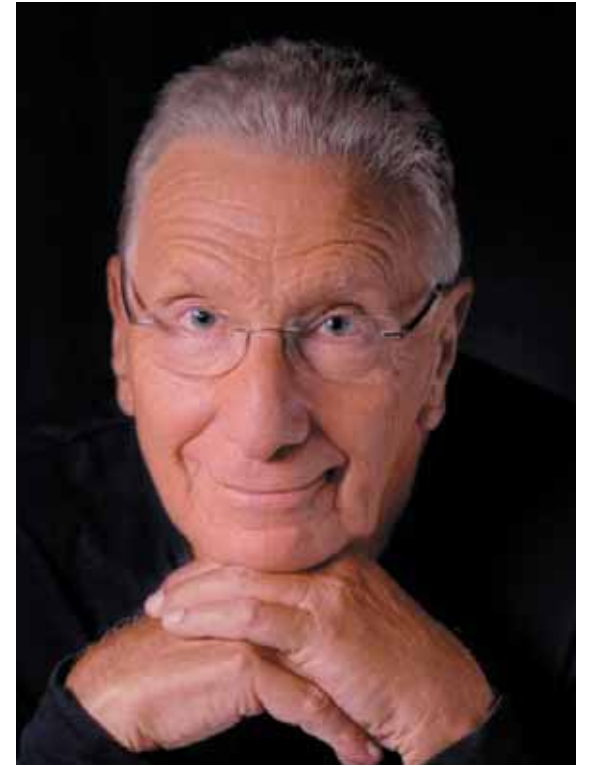
amelynek vallásos gyökerei kb. olyan mélyek, mint egy pepperónis pizzaszélet.”

Azerbajdzsán

Az Iránnal határos közép-ázsiai Azerbajdzsán egy virágzó, kimondottan szívesen látott, elfogadott és befogadott zsidó közösségnek ad otthont.

A zsidó telepések ebben az Iránnal határos közép-ázsiai régióban először az V. században telepedtek meg, igaz, az első önálló zsidó település csak 1730-ban jött létre, amikor az azeri király engedélyezte, hogy a zsidók földet vásároljanak az észak-azeri királyságban. A zsidók a „Red Village”, azaz Vörös Falu nevű területet vették meg, amely ma is az azeri zsidó élet egyik fontos építőköve. Négyezer lakosával, akik mindegyike egytől egyig zsidó, a Vörös Falu fejlett település téglá- és kőházakkal, kávézókkal, három zsinagógával és egy zsidó iskolával. Az egész város hetente egyszer békés csendbe borul, amint a helyi üzletek lehúzzák a rolót a sábeszre készülődve.

Azerbajdzsán fővárosában, Bakuban, amely kétórányi autóútra fekszik a Vörös Falutól, tízezer zsidó él. Az azerbajdzsán kormány bátorítja

terjeszkedésüket: 2012-ben İlham Alijev elnök fizette a főváros új zsinagógájának építését (ezzel már háromra növelve a bakui zsinagógák számát), és teljes egészében finanszírozza a főváros két zsidó iskoláját. (Az azeri kormány a Vörös Faluban is fizeti a zsinagógák és zsidó iskolák fűtési költségeit.)

Mint síta iszlám nemzet, Azerbajdzsán ugyanakkor gyümlöcsöző kereskedelmi kapcsolatokat ápol Izraellel, a volumen éves szinten eléri az 5,5 milliárd dollárt. Azerbajdzsán számos híres személyisége zsidó, beleértve például Lev Landau Nobel-díjas fizikust, Garri Kaszparov sakk-nagymestert, Essad Bey és Kurban Said írót. Said a szerzője az Ali and Nino című regénynek, mely Azerbajdzsán leghíresebb irodalmi alkotása. Az azeri zsidók az izraeli kulturális életben is szerepet játszanak, például olyan jól ismert énekesek révén, mint Sarit Hadad és Yaffa Yarkoni.

Reménykedjünk, hogy hamarosan tanúi lehetünk annak a napnak, amikor Izraelbe hazatérve minden zsidó magával hozza különböző kultúrájának szépségét.

Yvette Alt Miller
fordítás • Glück Gábor
forrás • aish.com

IZRAELI SZÍNES

Kiürültek az élelmiszerboltok polcai

Kiürültek az élelmiszerboltok polcai az őszi zsidó ünnepek idején az izraeli média beszámolója szerint.

A Ynet, a Jediót Ahronót című újság honlapja szerint hiába keresték a vásárlók például a tojást és a friss csirkehúst idegen a vasárnap este kezdődött egyhetes sátoros ünnepre, mert rengeteg helyen nem lehetett kapni ezeket a máskor bőségesen rendelkezésre álló alapvető termékeket.

A hiány miatt az egekbe szökött a konyhákban leggyakrabban használt zöldségek, a paradicsom és az uborka ára is, nemritkán több mint tizenöt sékelt (több mint ezer forintot) kellett fizetni egy kilóért, noha ezek általában csak egy-két sékelbe (hözvetőleg száz forintba) kerülnek.

A szakértők szerint a hiány oka az volt, hogy idén rendre a hét közepé-

re, keddre, szerdára estek a nagy őszi ünnepek: a ros hásaná, a zsidó újév és a jom kippur, az engesztelés napja, és ezért a mezőgazdasági és az élelmiszer-ipari dolgozók, a vágóhidak munkásai szabadságon voltak, s nem volt szüretelés és csomagolás, szállítás sem.

A rendkívüli helyzetet tovább fokozta, hogy a palesztinok és az izraeli arabok sem jártak munkába, mert éppen erre az időszakra esett a négy-napos íd al-Adhá, a muszlimok áldozati ünnepe.

A mulasztást a tízes tévécsatorna szerint elsősorban ott követték el az illetékesek, hogy más hasonló évek mintájára nem gondoskodtak az élelmiszerek külföldi importjáról a dolgozó kezek hiánya miatt kieső hazai termékek kiváltására. (MTI)

dóknak egyharmada ultraortodox, egyötödük nem vallásos.

A helyhatósági választásokon ugyan az arab lakosoknak is van szervezeti joguk, de általában távollétükkel tüntetnek, ezért a polgármesteri hivatal elnyeréséhez szükség van a szigorú vallási szabályok betartását – köztük a boltok és a szórakozóhelyek vasárnapi bezárását – követelő ultraortodoxok támogatására.

Shiri Zsuzsa / MTI

Menekültek izraeli szemmel

Az utóbbi hetek/napok európai történései készítetnek arra, hogy klaviatúrát ragadjak. Korántsem azért, hogy bármiféle tanáccsal lássam el az érintett országokat, erre sem okom, sem jogom. Pusztán az készlet írásra, hogy számos blogbejegyzésben és azok kommentfolyamában találkozom az illegális határsértőkkel kapcsolatos szélsőséges megállapítással, illetve – hogy pikánsabb legyen a téma – Izrael előtérbe állításával, mondván, ők is építettek kerítést, ők sem engednek be akárkit.

Nos, mindjárt az elején leszögezem, hogy a két jelenség nem azért nem hasonlítható össze, mert a Közel-Kelet „zűrös”, senki nem tudja, hogy ki-ki ellen van, és arról Európa nem tehet, hogy ott nem tudnak megegyezni egymással az érintettek.

Nem, nem ezért nem lehet összehasonlítani. Hanem azért, mert amíg Európában több országnak csak az átmenő forgalmat kellene biztosítania, addig Izrael az illegális határsértők számára a célországot jelentette.

Igen, így, múlt időben, mert amikor az egyébként védett egyiptomi határunkat naponta ezer-kétezer (esetenként több) határsértő rohmozta meg, akkor a kormány haladéktalan intézkedést tett, és építési vállalkozókat bízott meg a határ védő kerítés megépítésével. Itt kell megjegyezni azt is, hogy ez az útvonal hagyományosan csempészútvonal volt, ahol a beduinok nemcsak embercsempészéssel, de nagy mennyiségű kábítószer és fegyver csempészésével is hivatásszerűen foglalkoztak.

Amíg nem készült el a hét méter magasságú kerítés az egyiptomi határ teljes hosszában, addig a katonai járőrök nem csak a határ védelme volt a feladata, a járőröző dzsipek az elsősegély nyújtásához szükséges felszereléssel, ivóvízzel és élelmiszerekkel is el voltak látva.

A Negev déli részén ideiglenes szállást, tábori kórházat alakítottak ki. Tehát kényszerű fogadásuk állami keretek között történt.

A másik ok, amiért a két jelenség nem összehasonlítható, az az illegális határsértők összetétele. Míg – legjobb tudomásom szerint – Európába elsősorban háborús övezetből érkeznek menekültek, addig Izrael a gazdasági bevándorlók lepték el. Létszámuk jelenleg 40–50 ezerre tehető.

Arról nincs autentikus értesülés, hogy Európában milyen vizsgálat alapján döntenek egy-egy személy további sorsáról, Izrael ezt a kérdést soron kívül, a lehető legrövidebb idő alatt bonyolította.

Azok a menekültek, akik háborús övezetből érkeztek, és a vizsgálat bebizonyította, hogy az életük forog veszélyben, ha visszafordítják őket, ideiglenes letelepedési engedéllyel az országban maradtak. Azokat viszont, akik kizárólag gazdasági meg-

fontolásból kerekedtek fel, igyekeztek visszairányítani a kiindulási helyükre (repülőjeggyel és 1000 dollár készpénzzel ellátva). Ezzel a lehetőséggel pár ezren éltek. Akik erre nem voltak hajlandók, azoknak egy része a déli határreszen kialakított menekülttáborba került. A kerítés megépülése és a hatósági intézkedések előtt beszivárgók jó része elsősorban Tel-Aviv déli részén, illetve Eiláton tartózkodik – nem kevés gondot okozva úgy a lakosságnak, mint a hatóságoknak.

Itt kell megjegyezni, hogy az alapos vizsgálat számos esetben derített fényt olyan „furcsaságra”, hogy a magát gazdasági menekültnek valló szülőhazájában magánvállalkozó volt, és akár több üzlettel is rendelkezett.

Mindeközben Izrael tárgyalásokat folytatott és folytat olyan országok-

kal, amelyek hajlandók – pénzbeli ellenszolgáltatás fejében – befogadni a Szudánból, Eritreából stb. származó menekülteket.

Végezetül még egy ok, ami megkülönbözteti Izraelt az európai helyzettől: a saját arabjainkkal kapcsolatos politika. Mivel a gazdasági bevándorlók többsége alulképzett, így munkát ténylegesen az arab tömegektől, ill. az újonnan bevándorló zsidóktól tudnának elvenni azal, hogy minimálbér alatt is hajlandók munkát vállalni.

Ezt a kérdést úgy igyekezett a kormány megoldani, hogy a bárkit „feketén” foglalkoztató munkáltatót komoly pénzbüntetéssel sújtja.

Gondolom, a fentiekből elég világosan kiderül, hogy a helyzet nem ugyanaz.

(lehárblog)

Hercog: Izrael fogadja be a szíriai menekülteket

Izraelben újabb ellenzéki vezető, ezúttal Jichák Hercog, a szociáldemokrata Munkapárt, egyben a parlamenti ellenzék elnöke szólította fel szíriai menekültek befogadására az izraeli kormányt – értesült a Háárec című újság honlapja.

Hercog egy tel-avivi szakértői találkozón elmondta, hogy előző éjjel telefonon megbeszélést folytatott Kamal Al-Labvánival, az európai száműzetésben lévő szíriai ellenzéki kormány egyik magas rangú vezetőjével.

„A szíriai ellenzéknek súlyos panaszai vannak a világ népeivel szemben” – mondta Hercog.

„Felszólítom az izraeli kormányt, hogy az eddig is megtett humanitárius erőfeszítésein túl fogadjon be szíriai háborús menekülteket is.

A zsidók nem lehetnek közömbösek a menedéket kereső több százezer menekülttel szemben” – tette hozzá az izraeli politikus.

Korábban Eliézer Stern, a szintén ellenzéki Jes Atíd párt parlamenti képviselője szólította fel Benjámin Netanjahu miniszterelnököt Facebook-bejegyzésében a menedéknyújtásra „meghatározott számú szíriai menekült számára”.

Izrael szíriai határán évek óta átengedi és orvosi segítségben részesíti a szíriai polgárháború katonái és civil sebesültjeit. A súlyosabb eseteket különböző észak-izraeli kórházakba szállítják, a könnyebb sebesüléseket ellátására pedig tábori kórházat hoztak létre a határ mentén.

(MTI)

Izrael nem tervezi szíriai menekültek befogadását

Izrael nem közömbös a menekültek tragédiája iránt, de nem tervezi befogadásukat – írja az MTI.

Benjámin Netanjahu miniszterelnök a szokásos vasárnapi kormányülés kezdetén kijelentette, hogy Izrael nem érzéketlen az afrikai és a szíriai menekültek emberi tragédiájával szemben, de Izrael kis állam, amelynek „nincs demográfiai és földrajzi mélysége”.

Netanjahu Jichák Hercognak, az ellenzéki Munkapárt és a parlamenti ellenzék vezetőjének szavaira felelt, aki szíriai menekültek izraeli befogadását sürgette humanitárius okokból.

A jeruzsálemi közszolgálati rádió szerint a kormányfő azt is hozzátette, hogy „uralni kell határainkat az ille-

gális munkakereső bevándorlókkal és a terroristákkal szemben”.

Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy Izrael önfeláldozóan ápolta a szíriai harcok mintegy ezer sebesültjét.

Az izraeli miniszterelnök közölte, hogy tanácskozott Olaszország és más államok vezetőivel az afrikai országoknak nyújtandó nemzetközi segítségről, amely enyhítené az elvándorlás okait.

Netanjahu azt is bejelentette, hogy Izrael megkezdi a kerítés építését keleti határán is, az első szakaszban Timna és Eilat között, hogy megvédje az ott felépülő repülőteret. Az elválasztórendszert később tovább folytatják a Golán-fennsíkig, ahol már korábban felhúzták a szomszédos országok és Izrael közötti kerítést.

Agyonlőhetik, aki kővel dobál

Az izraeli nemzetbiztonsági kabinet szigorú intézkedéseket hagyott jóvá az erőszakos zavargások résztvevői ellen. Az új tűzparancs szerint a biztonságiak nemcsak akkor használhatnak éleslőszert, ha őket fenyegeti közvetlen életveszély, hanem akkor is, ha egy másik ember kerül hasonló helyzetbe – értesült a közszolgálati rádió.

A tiztagú biztonsági kabinet az egyhangúlag megszavazott új rendeletben engedélyezte a köveket és Molotov-koktélok dobó, izraeliek életét veszélyeztető palesztin fiatalok ellen az éleslőszer használatát, és négy évben határozta meg a testi épséget veszélyeztető, nagykorú rendbontókra kiszabható minimális börtönbüntetést.

A tizennégy-tizennyolc év közötti kiskorúakat elzárással és bírsággal, a tizenkét-tizennégy éves elfogottak szüleit megemelt összegű bírsággal bünte-

tik. A kiskorú rendbontók szülei nem kaphatnak családi pótlékot. A tizenkét év alattiak szüleine is pénzbüntetést róznak, az összeget azonban visszakaphatják, ha gyerekük egy évig nem követ el kihágást.

Ami a nagykorúakat illeti, a legfőbb ügyész, Jehuda Weinstein javaslatára a legalább négyéves büntetés kiszabása nem lesz kötelező, de az ítéletben rögzíteni kell az attól való eltérés okait. Weinstein ellenezte az éleslőszer alkalmazását is, amikor tárgyalt Benjámin Netanjahu kormányfővel. Hangsúlyozta, hogy elégséges intézkedés az utóbbi időben a rendőrök számára jóváhagyott, 22-es kaliberű mesterlővézpuska, mert az képes ártalmatlanná tenni a kődobálókat, miközben nem annyira életveszélyes, mint a nagyobb kaliberű lőfegyverek.

A parlamenti ellenzék és a szociáldemokrata Munkapártot vezető Jichák Hercog élesen bírálta az új döntéseket. Kijelentette, hogy Benjámin Netanjahu kormányfő „túl későn túl keveset” tesz. Szerinte a miniszterelnök ismét a lapok főcímeit készíti helyett, és a biztonsági erőknél elég eszközük van a rendbontók ellen. (MTI)

Harc a sábbáti nyitva tartásért

Perrel fenyegetik a főpolgármestert a jeruzsálemi boltosok, mert vallásos nyomásra megpróbálja bezáratni a belvárosban az egyelőre szombaton is működő éj-nappali üzleteket.

A boltosok Nir Barkat főpolgármesterhez küldött levelükben azt állítják, hogy törvénytelen a szombati boltbezárás, mert felborítja a városban fennálló status quót.

Szerintük a városházi döntés sérti az üzleti szabadságot és a gazdasági versenyt. A Háárec című újság szerint tiltakoznak az általuk ésszerűtlennek

vélte döntéshozatali folyamat ellen is.

A városháza jogtanácsosának szakvéleménye szerint ha Jeruzsálem vezetése meg szeretné akadályozni a bíróság beavatkozását a város ügyeibe, akkor egyértelmű határokat kellene húznia a város különböző részei között, és a nem vallásos negyedekben, valamint a belvárosban másként kellene értelmeznie a szabályokat, mint az ultraortodox lakónegyedekben.

A mintegy nyolcszázezer lakosú város polgárainak körülbelül egyharmada arab, a többséget alkotó zsi-

Eltapossuk Európát!

A bevándorlásról prédikált egy iszlám vezető

A jeruzsálemi Al-Aksza-mecset imámja, Muhammad Ajed sejk felszólította az Európába menekült muszlimokat, hogy csináljanak sok-sok gyereket az „eljövendő kalifátus” nevében, hogy így hódítsák meg a kontinentet.

És nincs annál erősebb emberi erő, mint ami a muszlimoknál van.

A német gazdasági jelentések azt mondják, 50 ezer fiatal munkásra van szükségük. Most kapnak 20 ezret, de akarnak még 30 ezret, és még többet, hogy a gyáraikban dolgozzanak.

Muhammad Ajed

A MEMRI TV Youtube csatornájára feltöltött egy videót, amelyen az Al-Aksza-mecsetben szeptember 11-én elhangzott tanítás látható. A felvétel Muhammad Ajed sejk az európaiakkal való szaporodáson keresztül kívánja megvalósítani a kontinens elfoglalását és meghódítását.

A tanítás így szól magyarul:

(A hitetlenek) meg akarnak minket kínozni. Meg akarnak minket alázni. (A Korán azt mondja) „A zsidók és a keresztények soha nem lesznek elégedettek veletek.” De mi soha nem fogjuk követni a vallásukat.

Ezeknek a sötét időknek hamarosan vége, és hamarosan eltapossuk őket, ha Allah is úgy akarja.

Németország nem egy környékletes ország, amely szíriai vagy iraki menekülteket akar befogadni, vagy palesztinokat. Európa elavult és elöregedett, emberi megerősítésre van szüksége.

Nem Levante, nem az ott élő emberek és a menekültek iránti könyörületesség motiválja őket, hiszen Európába szerzte gyűlölik a muzulmánokat.

Azt kívánják, bárcsak mind halottak lennének, de elveszítették a termékenységüket, ezért mindezt közöttünk szeretnék megtalálni.

Mi majd adunk nekik termékenységet! Gyermeküket fogunk nekik szülni, és így fogjuk meghódítani az országait.

Akár tetszik ez a németeknek, a franciáknak, amerikaiaknak, olaszoknak és a hozzájuk hasonlóknak, akár nem.

Vigyétek a menekülteket! Hamarosan az eljövendő kalifátus nevében összegyűjtjük őket. És akkor azt mondjuk nektek: Ezek a mi fiaink!

Engedjétek el őket, vagy a hadseregünket fogjuk hozzájuk küldeni!

(atv.hu)

Európa zsidók nélkül?

Az idősebb korosztály számára valószínűleg nem ismeretlen Hugo Bettauer neve, és így könnyen rájöhetek arra, hogy a címadást a Nagyváros zsidók nélkül (Die Stadt ohne Juden) c. regénye ihlette.

A fiatalabb nemzedék számára álljon itt egy kis ismertetés.

Bettauer (1872–1925) osztrák író, újságíró korának igen ismert és olvasott szerzője volt. Könyvei nagy példányszámban jelentek meg (az említett könyv első kiadása 250 ezer példányban kelt el), két könyvét meg is filmesítették. 1925. március 10-én Ottó Rothstock, az ifjú náci fogtechnikus az utcán hat lövést adott le a mellkasára, kórházba szállították, ahol 26-án belehalt sérüléseibe.

A műről nagyon röviden. Bécs kitiltja a zsidókat, amit a közvélemény hangos éljenzéssel helyesel. Mindaddig, amíg rá nem döbbenek, hogy a város gazdasági, kulturális élete, de még a turizmus is hanyatlásnak indul.

Bettauer profécija ijesztő, ha arra gondolunk, hogy Ausztria 30 marhavagont kölcsönzött a környező országoktól... Igaz, hogy a satirikus regény végkicsengése pozitív – hiszen a zsidók egy idő után ismét visszatérhetnek az osztrák főváros vérkeringésébe –, mégis benne lapang a váteszi előrelátás... a valóságban és valamivel később 6 millió zsidó nem térhetett vissza...

Hogy miért ez a könyv ihletett írásra, és miért pont most? A magyarázat egyszerű. Úgy gondolom, hogy Európa ismét a zsidótlánítás felé halad. Nem, azt egy percig sem gondolom, hogy a holokauszt megismétlődhet (bár számos jel utal arra, hogy igény az lenne rá), de azt igen, hogy egy zsidó exodus (kivonulás) több mint lehetséges.

Európa ugyanis semmit nem tanult, és mindent elfelejtett. Európában a történelmi idők kezdete óta jelen van az antiszemitizmus, amely végül is a holokausztban csúcspont

dott ki. A második világháború után volt egy történelmi pillanat, amikor azt lehetett hinni, hogy van esély a változásra. Azonban elég hamar kiderült, hogy mindez illúzió.

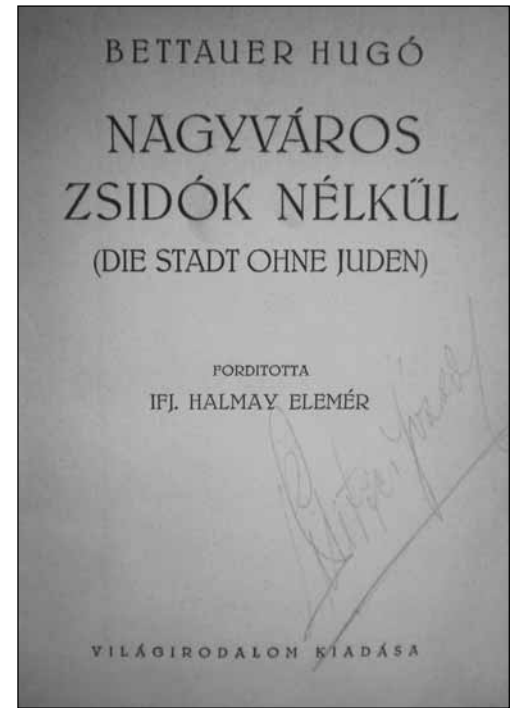
Ma az antiszemitizmus virulensebb a kontinensen, mint a második világháború óta valaha is volt. Ennek több oka is van. A „klasszikus” antiszemitizmus (a zsidó tőke világhuralma...) a mélyrétegekben mindig is továbbélt, míg mára ismét a felszínre került. Ez elsősorban Közép- és Kelet-Európára jellemző. A liberális Nyugat-Európában snassz lett a nyílt zsidóellenesség, ezért új stílust választottak. Az új antiszemitizmus fedőneve: anticionizmus. Jellemzője, hogy Izrael bírálatának köntösébe bújtatja az antiszemitizmust, miközben gyökerei a klasszikus antiszemitizmusban találhatók.

Megbízható felmérés szerint az EU polgárainak egynegyede komolyan hiszi, hogy az izraeliek nap mint nap palesztinokat gyilkolnak.

Például a második világháború és annak következményei feldolgozásában oly példamutatónak tartott Németországban sem olyan egyértelmű a helyzet. Úgy látszik, hogy a pozitív folyamat szinte csak a politikai és kulturális elitre terjed ki, míg a polgárok 50%-ától egyáltalán nem áll távol az antiszemitizmus.

Ezt a folyamatot erősíti a muzulmánok tömeges európai bevándorlása. Az ő zsidógyűlöletük mintegy 1500 éves múltra tekint vissza.

Mohamed hódító hadjárata során felhasználta az Arabiai-félsziget zsidó törzseit, majd amikor már nem volt szüksége rájuk, kiirtotta őket (Khaibar). Ez az esemény a mai na-

pig meghatározza a muzulmánok viszonyát a zsidókhöz.

A szélsőséges nézetek gyors terjedése a muzulmánok körében – amit az utóbbi idők terrorcselekményei is jeleznek – csak nehezíti a helyzetet. Ezzel a helyzettel az ultraliberális, multikulturális Európa egyszerűen nem tud mit kezdeni.

Az írás kezdetén egy klasszikus mű segítségét vettem igénybe. Engedtessek meg, hogy a befejezéshez is egy klasszikust idézzek.

Leslie Howard Modern Pimpnel című filmjének befejező szavai – amellyel kora náciainak üzent – a következők: „visszajövünk, mindnyájan visszajövünk!”

Ez a fél mondat az én átirásomban így hangzik: elmegyünk, mindnyájan elmegyünk!

Ahogy a szédereste befejező szavai szólnak: Jövő évben Jeruzsálem-ben!!!

leharblog

MAGÉN ISTVÁN

Vicces világkép (3.)

A Biblia humora

Az elmúlt alkalommal a zsidó viccéről szövegtünk. Erre gondolva, pillantsunk bele a Bibliába. Nézelődünk tisztelettel, és keressük a humort a szigorú szövegmatériában, mint virágot a virágoskertben. Tekintsünk tevékenységünk-re művészettapasztalati gyakorlatként, a Szentírás dicsőítésének egyik módozataként.

A humor a platóni értelemben vett „érzéken felüli” esztétika minőségének egyik különös formája. Tulajdonsága – sok egyéb ismertetőjeve mellett –, hogy félbeszakít, megzavar, vagyis monocentrikus. A végletekig lebilincselő és figyelemelterelő. A humor által keltett érzelmek legkisebb közös többszöröse a nevetés. Esetleg a mosoly. Esetleg csak a belső mosoly, a derű. A humor hermeneutikája a többlettudás. A humornak mindig igaza van. A Szentírást a bölcsélet csendje lengi körül. Ebben a csendben a humánus egyik fontos attribúciója a humor. Isten és a zsidó nép kapcsolatában a humor keresése nem lehetetlen, csak ellentmondásos, legalábbis annak látszik. Körülbelül olyan, mintha a világmindenség humorát keresnénk, valamiféle parodisztikus üzenetet a csillagokból. A humor a legemberibb megnyilatkozás, mert az ellentétek feloldására képes. Csak az a bajunk a humorról, ha egyáltalán van vele bajunk, hogy nem old meg semmit, csak elodáz, elterel. Viszont elviselhetővé teszi a körülményeket, átvészeltetővé a rosszat, és ennek érdekében minden más tapasztalatot érvénytelenít. Habár még ez sem biztos.

Vizsgáljuk meg a Biblia egyik epizódját. Az Úr megjelenik Ábrahámnak, és szól: „...Szaraj, a feleségedet, ne nevezd többé Szarajnak, hanem Sára legyen a neve! Mert megáldom őt, sőt fiút adok tőle neked...” Ábrahám arcra borul Isten előtt, de rázza a nevetés. Még az arcra borulás félelemmel vegyes, hódolatot kifejező, szigorú határok közé vont művelete közben is nevet. Hogyne kacagna! Hiszen ő maga százéves, a felesége, Sára pedig kilencven. De az Úr komoly. Nem mosolyog, nem heherészik, bár ez is beleférne mindenhatóságába. Az odaadás és a

felhevülő érzések során az Úrnak egy másik arcából is olvashatunk, abból, amelyik rendíthetetlen komolysága folytán csak még jobban csiklandozza Ábrahám nevetőizmait. A zsidó viccek nyelvére lefordítva, egy másik adaptációban, a bibliai történet így is hangozhatna: A százéves Grünnek álmában megjelenik az Úr, és azt mondja: a kilencvenéves feleséged hamarosan fiút fog szülni neked... „A zsidó viccek világát nem kell névértéken venni – írja Hernádi Miklós A zsidó vicc világképe című könyvéhez írott tanulmányában. – És mi következhet ebből? Az, hogy akkor semmilyen szörnyűséget sem kell.” A Biblia kozmikus léptékkal mér. A Biblia visszhangos és messzehangzó. Pedig Isten sosem viccel. Vagy talán mégis? A röhögés hullámzó ritmusa elegendő ahhoz, hogy feltárja a kegyes hamisságot. Már Sára is nevet. „Ábrahám és Sára élemedett korú öregek voltak, és Sáránál már megszűnt a női életfolyamat” – olvashatjuk. Sárából is kirobban a nevetés. Szégyelli, tagadja, de mint ilyenkor lenni szokott, a visszafojtott nevetésből nyerhető tanulságok esetlegesek. Az idős matróna nevetése elemmentális. Az Örökkévaló bölcsességével csak felfokozza a „poén”, a találat pontosságát. Minden úgy fog történni, ahogy az Úr gyöngédségében megígérte. Sárát pedig az elfojtás csak tovább taszítja a nevetésbe...

Ezért Isten a születendő gyermeket Jicháknak nevezte el, ami annyit jelent: nevetni fog. A humor az Ósatyák között lakott, beköltözött évezredes hajlékaikba. A humor ösvényei kanyargósak, esetleg alig kitaposítottak, sok esetben már rég benőtte őket az indás aljnővényzet. A Tórában, de másutt is, a T'nach többi részében mindenütt, helye van az összehasonlításnak, az értelmezésnek. Az ősi történeteket mesélő héber pásztorok jókat szórakozhattak a tábornúz mellett. Ki így, ki úgy adta elő történetét, hozzáított vagy elvett belőle, ahogy a mesélők szokták. Ők a Biblia történeteinek hordozói, a nép, közülük került ki a szerkesztők és írók nemzedékeken átívelő sora.

Azok a történetek, melyeket nem jegyeztek le, a nép ajkán éltek tovább, alakítva, ízlelgetve, továbbalkotva a leírhatatlant. A nevetés egy jóleső mozdulattal kifordítja valójából az embert, de a kacagásban ott rejlik a mindenkinek kijáró részvét és szeretet.

„A Szentírásnak azért nehéz kutatni a humorát, mert nem tudjuk, hogyan humorizáltak négyezer, háromezer évvel ezelőtt a hébernek” – mondta Veress László református lelkipásztor egy vele készült rádióriportban 2007-ben. Kétségtelen, hogy ismeretlen előttünk az idegek jóteknony jellegű borzolásának akkori módja. A T'nach szövegét kísérő ujjunk nem egykönnyen perdül táncra. Az istenfélelem komor vonásokat rajzol. A Bibliában nem könnyű felfedezni a humort. Megjelenésével együtt a tisztánlátás metaforái is felbukkanhatnak, melyek erősítik a hitet. Ez az a metaforikus út, mely a Bibliától egészen a hegeli eszméig vezet. Ahhoz, hogy meg tudjuk, vagy legalább sejtésünk legyen arról, miként „humorizáltak négyezer, háromezer évvel a hébernek”, vizsgáljunk meg minden apró részletet, olyant is, melyet jelentéktelennek gondolunk. Vegyünk egy példát. Bálának és az ő szamarának az esete keserű lecke volt Izrael ellenségeinek. Ha a hébernek valaha is nevettek a régmúlt eseményein, most biztosan meggették. Kicsit szégyellem is a dermedt komolyság összeomlásának megcáfolhatatlanságát. Szégyellem annak látszatát kelteni, hogy a felelősséget a (szerintem) hasukat fogva kacagó héber pásztorokra próbálom áthárítani. Biblia-magyarázatként ható nevetésük áthallatszik az évezredekben. Nevettek a buta prófétán és az okos számaron. Pedig Bálán, a mezopotámiai sámar, korának legnagyobb varázslója és prófétája volt. „De a számar meglátta az Úr angyalát, ahogyan ott állt az úton kivont karddal a kezében, és letért az útról, és a mezőre ment. Bálán ütni kezdte a szamarát, hogy visszaterelje az útra.” Szegény csacsi! A kőfallal dörgölődzik, aztán meg lefekszik az útra, aztán meg a rajta lovagló Bálán alatt rogy le, csak hogy eleget tegyen Isten akaratának, de az Eufrátesz melletti Petorbán élő Bálán, Beor fia, korának híressége („...akit te megáldasz, áldott lesz, és akit megátkozol, átkozott lesz”), akinek áldásáért királyok esedeznek, átkától fejedelmek rettegnek, nem vesz észre semmit. A pogány próféta lelki vak-ságát parodizálja a Tóra. Olyan a pillanat, mint-ha feje állt volna a rend. Az ideges prófétát a bölcs, de legalábbis okos számar irányítja.

Mosolyt rajzol ajkunkra az a jelenet, amikor az ifjú Dávid elfogására küldött kemény, harc-edzett katonák a próféták láttán maguk is révületbe esnek, és küldetésük céljáról megfeledkezve prófétálni kezdenek. „Akkor Saul követeket küldött ki, hogy fogják el Dávidot. De amikor meglátták a próféták csoportját, akik révületben voltak, Sámuel pedig ott állt mellettük, akkor Isten lelke szállt Saul követére, és ők is révületbe estek.”

Lehetséges-e, hogy a humor az erőszak egyik hajtása? Mert a humor ellenállhatatlan. A humor szelíd erőszak. A könyvtárak tele vannak elolvasatlan könyvekkel, míg a Bibliát milliók olvassák szerelmesen, hittel és türelemmel. Hívókké válnak tőle a hitetlenek. Lehet, hogy a Biblia világtéremtő eszméi közepette a humor már bizalomra sem méltó, már csak azért sem, mert következtetései vitathatók? A Biblia fikciót fikcióra halmoz, retorikája tükrözi szerzőinek azt a vágyát, hogy mohón átadja gondolataikat. Ezzel szemben a humor gyanakvó és bizalmatlan. Az is lehet, hogy a modern bibliaszemlélet egy olyan metaforikus tér, mely lehetővé tesz egyfajta új fogalomalkotást. Lehet, hogy mindez a hagyományokra nézve fortélyossága miatt veszélyes. Az azonban vitathatatlan, hogy irányítja, magához öleli a szent könyv gyakran elizagadni képtelen olvasóját.

A Jónás könyve paródia. Novellisztikus narratívák hasogatják a szövegtestet, melyek zarbarba ejtik az olvasót. Egyes motívumai fordítottjai annak, amit a Biblia könyvtárműi terjedelmű világában tapasztaltunk. Jónás a halálra ítélt várostól, Ninivétől tisztes távolságra leszállást épít magának a sivatagban, hogy innen nézze végig annak pusztulását. Isten jövedvényben a kikajont növeszti fölé, hogy védje a tűz naptól. A növény a prófeta feje fölé borul, beárnyékolja leveleivel. Másnapra azonban Isten elpusztítja egy féréggel, Jónás szenved, napszúrás kap, megbetegszik. „Akkor Isten ezt kérdezte Jónástól: Igazad van-e, amikor haragszol e miatt a bokor miatt? Ő így felelt: Igazam van! Haragszom mindhalálig!”

A hagyomány fennmaradásának megbízható, hiteles alapja az újítás. A nagy, a hősi, a félelmetes Isten időnként megpihen. A szigorú sorok rácsozata mögött ilyenkor egy nagylelkű, huncutul kacintó, jó humorú Isten szól az emberekhez.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drivragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszíni telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkezést is biztosítunk. Szakmai működésünk engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezők. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikusi mester. Fogorvosok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozdalkorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Szines és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Önkéntes munka Izraelben! Programunk ősszel és télen is folytatódik! Csoportjaink indulnak: november 1.–november 22., november 22.–december 13. Bővebb információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy személyesen az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede utca 1.) minden kedden, 16–17 óra között.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYKAT**, 12 vagy 6 személyes (akár hiányoznak, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiait, herendi, meissen, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernakulumot, szekretet, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márvány-szobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem. **KÉSPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbiztosítás, vidékre is. **Üzlet: 06-20-280-0151.**

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtőnő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikat, to-

vább festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, tört vagy fazonaranyat, porcelánokat, he-

Eichmann elvitte a show-t

A vádlottak padján Adolf Eichmann. A színlak mögött egy tévéstáb – Az Eichmann Show című mozifilm a per közvetítésének története. De hogyan tudósított a Kádár-kori magyar média?

Az eljárás 1961. április 11-én kezdődött, tizenöt vádpont szövege Eichmann tevékenysége ellen, a leg súlyosabb vádpont a magyar zsidók halálba küldésének „akciója” volt. Izrael számára a per szimbolikus érték-

rendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállítás, értékbiztosítás díjtalan, vidékre is. Üzletünk: II., Fő u. 67. Tel.: 06-1-789-1693, 06-30-382-7020.

Egyedül élő, idős személy gondozását vállalom, ottlakással. 06-30-446-4146.

őinek embertelen fogva tartása, a zsidó nép elleni rendszeres irtó hadjárat és különböző nemzetiségűek elleni hasonló bűncselekmények elkövetésével. A vádirat ismertetése után Servatius, Eichmann védője szólalt fel. Felszólította a bíróságot, nyilvánítsa magát illetéktelennek, és elfogultsággal vádolta a tanácsot. Mintegy 10 órás válaszában Hausner izraeli főállamügyész megcáfolta Servatius érveit. A világ már 15 esz-

kel bír: nem csupán egy ember állt a vádlottak padján, hanem az egész náci népiertás. Nemcsak ítéletet mondani akartak, hanem feltárni a genocídium mechanizmusait, ideológiai alapjait, és megmutatni a közvéleménynek.

„A per előtt nehéz volt a túlélőket rábírní, hogy beszéljenek arról, amit átéltek. Sokan azt mondták: a gyerekeinknek sem beszélünk róla. Sok fiatal izraeli nem akart hallani a holokausztról. Számukra érthetetlen volt, hogyan hagyhatták magukat milliók ellenállás nélkül lemészárolni. A bíróság előtt bebizonyítottuk, hogy Eichmann és az emberei az utolsó pillanatig megtévesztették az áldozataikat. Témává tettük a varsói gettólakozást is, ahol a zsidók a kilátástalanság ellenére fegyverrel védekeztek a náci ellen. Mindez oda vezetett, hogy megváltozott az emberek gondolkodása: ennek a pernek köszönhetően az izraeli ifjúság tudni akarta, mi történt” – mondta el egy svájci interjúban Gabriel Bach, az Eichmann-per ügyésze.

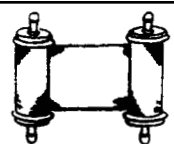
„Eichmann elfogása, pere és kivégzése valóban az első globális médiaesemény volt; 1945 után ez volt az első alkalom, hogy az európai zsidóság tragédiája, a holokauszt az érdeklődés és figyelem középpontjába került” – magyarázza Csonka Laura kutató, aki Az Eichmann-per magyarországi sajtóvisszhangja című tanulmányában a per magyar sajtóbeli szerepével foglalkozott. „Nagyon élénk sajtóérdeklődés övezte a pert, a tárgyalás kezdetén 700 újságíró volt jelen: majdnem minden fejlett országból érkeztek újságírók, hogy tudósítsanak a perrel. A magyarországi sajtóérdeklődés is nagy volt, magyar újságírók is kiutaztak a tárgyalásra, azonban a magyar politikai vezetés az irányított sajtó által erősen szabályozta és kontrollálta, hogy mi jelenhetett meg Eichmannról és a peréről.”

Magyarországon a filmhíradó az archívált anyagok szerint háromszor számolt be a perrel. Egy drámai hangvételű, bevezető közlemény után a per megkezdéséről tudósítottak: „Az izraeli bíróság elnöke, Landau bíró felszólítására állt fel Eichmann a golyóálló üveggel körülvett vádlottak padjáról, hogy meghallgassa a vádat. A bíróság héber nyelven tanácskozik, amelyet német és angol nyelvre fordítanak. Ismertetik a tizenöt pontos vádiratot. A tizenöt vádpont közül 12 az izraeli törvények szerint halálra büntetendő. Az ügyész Adolf Eichmann a következőkkel vádolja: több millió zsidó meggyilkolása, ártatlanok milli-

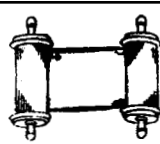
tendeje vár arra – jelentette ki –, hogy ez az ember bíróság elé kerüljön. Majd hangsúlyozta: Nem tarthatja bírónak magát az, aki ilyen szörnyű bűntényt elfogulatlanul szemlélné. Hausner főállamügyész válasza után az izraeli törvényszék elutasította Servatius óvásait, és megkezdődött az érdemleges tárgyalás.” A harmadik és egyben utolsó híradás az ítélethirdetésről ad számot, melynek legfontosabb pontja az államügyész idézése: „egyetlen ítélet lehet csak osztályrész: a halál, mert a civilizált világ nem ismer súlyosabb büntetést”.

Az íróit saját ennél sokkal aktívabban képviseltette magát a tájékoztatásban, ahogy ez Csonka Laura tanulmányából kiderül. A sajtó fő irányelve azonban a párt irányelve volt, a helyzet kezelésére vonatkozó utasításokat nemcsak a Magyar Nemzet, a Népszabadság, a Népszava követte, hanem az izraelita Új Élet is. Eichmann letartóztatásának hírére az MSZMP rögtön reagált: 1960. június 28-án ülésezett a Politikai Bizottság, hogy megtárgyalják „az Eichmann-ügygel kapcsolatos intézkedéseket”. Ez volt az első alkalom, amikor Kádár János beszélt a párt zsidópolitikájáról. „Nem jó ezekből a nyomorult, fasiszta ügyekből kizárólag zsidókérdést csinálni. Ha mi ebben a dologban felépünk, a döntő az legyen, hogy ez az Eichmann magyar állampolgárok százezreit gyilkolta meg. (...) Ez nem zsidókérdés, ez a fasiszmus és az antifasiszmus kérdése” – idézi Kádárt a jegyzőkönyv.

A rendszer egyébként a zsidóságot kizárólag vallásfelekezeti nézőpontból kezelni, s feltétlen hűséget várt a magyar államvezetéshez, ami azt is jelentette, hogy a magyar zsidó hitközösségnek magát kifelé cionistaellenesnek és Izrael-ellenesnek kellett mutatnia. Ahogy az MSZMP határozata tartalmazta: „Célunk – a nyugatnémet militarista és neofasiszta vezető körök minél nagyobb méretű leleplezése – érdekében arra kell törekednünk, hogy az Eichmann-ügy minél szélesebb nyilvánosságot kapjon. Az izraeli kormány ugyanis Eichmann elfogásával olyan eszközök birtokába jutott, amelyek alkalmasak arra, hogy a nyugatnémet kormányt sakkban tartsa. Az izraeli kormány módjában áll a mai nyugatnémet vezetők súlyos kompromittálása Eichmann vallomásának segítségével, ugyanakkor az izraeli kormánytól függ, hogy ezt megteszi-e, vagy a nyugatnémet kormánnyal alkudozásba bocsátkozik, hogy cserébe a lelep-

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Okt. 23.	Szombat reggel Okt. 24.	Péntek este Okt. 30.	Szombat reggel Okt. 31.
Hősök	18.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	18.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.30	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyutvaros u. 4.	17.40	8.00	17.30	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.40	8.00	17.30	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	17.40	9.00	17.30	9.00
Teloki tér 22. (szertárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	16.30		16.30	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.30	8.00	17.20	8.00
Nyiregyháza (Mártírok tere 6.)	17.30	8.00	17.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Bersenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Oktober 16. péntek	Chesván 3.	Gyertyagyújtás: 5.37
Oktober 17. szombat	Chesván 4.	Szombat kimenetele: 6.39
Oktober 23. péntek	Chesván 10.	Gyertyagyújtás 5.24
Oktober 24. szombat	Chesván 11.	Szombat kimenetele 6.27
Oktober 30. péntek	Chesván 17.	Gyertyagyújtás 4.12
Oktober 31. szombat	Chesván 18.	Szombat kimenetele 5.16

lezés megakadályozásáért különböző – főleg gazdasági – előnyöket csikarjon ki. Javasolt lépéseink nagymértékben zavarhatják és akadályozhatják az izraeli-nyugatnémet zsarolásai és egyezkedési manővereket.”

A per megjelenítése tehát pontosan ezt figyelembe véve működött: az NSZK minél rosszabb színben való feltüntetése, a bonni kormány volt náci tagjainak emlegetése és lehetőleg Izrael „leleplezése” volt a sajtó fő feladata. A sajtó aktivitásának három nagy szakasza volt, összegzi Csonka Laura. Elsőként Eichmann letartóztatásakor, 1960 májusától őszig kapott nagy közérdeklődést a dolog, a fent említett lapok naponta, hetente cikkeztek az ügy kapcsán, a hangneme pedig az MSZMP céljainak megfelelő volt: „Jeruzsálemben mind a bíróság, mind a burzsoáz sajtó képviselői szívesebben beszélnek csak a halottakról, és a fasiszta Németországnak csupán azokat a főkolompósaikat vádolják, akik a véreskezű Hitler-rendszerrel együtt letűntek. Az Eichmann-perben a bíróság eljárása az izraeli vezető köröknek abból az irányelvvel következik, hogy igyekezni kell elkenni az izraeli-nyugatnémet Bonn szempontjából »kellemtelen« részleteit. Bizonyos izraeli körök azzal, hogy bohózzá változtatják az Eichmann-per-t, nemcsak az izraeli népet vezetik félre, hanem megpróbálják lejáratni a nagy szovjet népet is, amelynek sok millió fia és lánya áldozta életét, hogy megmentsék az emberiséget a náci pestistől. Mindaz, ami a jeruzsálemi tárgyalóteremben történik, és ami az ottani eseményekkel összefügg, feltétlenül nagyfokú elővigyázatosságra kényszeríti a szovjet közvéleményt... egy náci bűntényt el lehet szigetelni a jeruzsálemi üvegfülkével, de sem Tel-Aviv, sem Bonn nem tudja titokban tartani az Eichmann-perben folyó komédiát. A népek látják az igazságot” – írta a Magyar Nemzet 1961. június 24-én.

A Ludas Matyi az elfogást címlapon közölte, amelyen Adenauer karikatúrája szerepelt az alábbi kommentel, amint épp Eichmann elfogásának híre olvassa: „Úgy kell neki! Miért nem bujkált nálunk, mint a többiek!” Ezek után a bujkálás és az elfogás körülményeiről cikkeztek minél töb-

bet, ahogy Csonka Laura írja: „Azt a meggyőződést szerették volna az olvasókban elültetni, hogy a nyugatnémetek végig segítették, egyengették Eichmann útját a háború után, sőt még munkát, megélhetést is biztosítottak az egykori náci tiszt számára”.

A sajtó reakciójának második szakasza a per lefolyásának tudósítása volt, 1961 áprilisa és augusztusa között. A sajtó leginkább azt kritizálta, hogy a per csupán Eichmann ellen folyik, és az Eichmann által említett felelősségre vonása nem történik meg, a „bonni körök” és Izrael összejártsága miatt. Bár több magyar tanú is megszólalt a per során, ezt kevéssé, sokkal inkább Eichmann és egykori munkatársai visszaemlékezéseit írták meg a megjelenő cikkek. Mindeközben Eichmann karikírozva, vallomását komikus és negatív érrel közölték, írja Csonka Laura. Míg a Magyar Nemzetben Eichmann a „magyar zsidók zsarnokaként” jelent meg, ő és védőügyvédje a magyarországi események felelősségét teljesen a magyar szervekre és a csendőrségre akarták hárítani. „Mindent a magyarok csináltak! Ok hozták a törvényeket és a rendeleteket, a magyar rendőrség összeszedte, táborba gyűjtötte és vagonba rakta a csillagosokat. Tisztjeim egyes esetekben csak azért avatkoztak be, mert míg mi mindenütt rendben, művészi módon végeztük a deportálást, a csendőrök példátlan durvasággal léptek fel, sőt ki is fosztották az embereket, noha mi tiltakoztunk ez ellen” – idézi Csonka Laura az Ország-Világ március 8-i cikkéből. Ezt a hozzáállást a sajtó a messzemenőig elítélte; ráadásul nehezményezték, hogy az izraeli főügyész nem elég kritikus Horthyval és az előző rezsimmel szemben. A halálos ítélet kihirdetéséig szinte csend volt, decemberben pedig tényyszerűen tájékoztatást az olvasókat a döntésről, majd később, 1962 júniusában a végrehajtásról is. Az Új Élet azt írta Eichmannról: „Ő volt a megfelelő ember a megfelelő helyen, aki minden szörnyű bűntől orrommal és belső ki-elégüléssel hajtotta végre, a saját és felettései megalégedésére.”

Magyar Narancs online / Markó Anita

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsahisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Izrael mellett tüntettek

Izrael népe erős és egységes az ország nemzetközi elszigetelésére tett palesztin kísérletekkel szemben; a világ egyetlen zsidó államának joga van békében élni, ezért megvédi magát a terrorizmussal szemben – hangzott *Ilan Mor*, Izrael budapesti nagykövete a fővárosi szolidaritási rendezvényen.

Az utóbbi hetek történései uszításon, antiszemitizmuson, gyűlöleten és hazugságokon alapulnak; az izraeli kormány nem áll szándékában bármit is változtatni a Templom-hegyen – hangsúlyozta, hozzátéve, hogy a hazája elleni propagandát azok fejtik ki, akik vérontást, terrort és háborút akarnak az általuk el nem ismert Izrael ellen.

Az Izrael melletti szolidaritásukat és az utóbbi hónapok jeruzsálemi és ciszjordániai terrortámadásaiban el-

hunytak feletti gyászukat kifejező demonstrációk előtt elmondta, hazája kormánya és népe tudja, miként kell kezelni ezt a fajta terrorizmust, amely csak azért öl meg embereket, mert izraeliek, s amelytől két nagy intifádán keresztül szenvedett az ország.

A résztvevők szolidaritásuk kimutatásával azt éreztetik, hogy nem vagyunk egyedül – mondta a több száz fős hallgatóság előtt a diplomata, megemlítve: a Herzl Tivadarról elne-

(MTI Marjai János fotó)

vezett téren tüntetnek azok ellen, akik meg akarják semmisíteni a Jeruzsálem központú zsidó állam általa meghirdetett álmát.

Hangsúlyozta: szoros a kapcsolat Izrael és a magyarországi zsidó közösség, illetve hazája barátai között, és arról beszélt, az izraeli és a palesztin vezetésnek tárgyalásos úton kell megtalálnia a helyzet megoldását, ami csak az egymás mellett élés lehet.

A Mazsihisz Ifjúsági Csoportja, a Bálint Ház, az Élet Menete Alapítvány, a Hanoar Hacioni Magyarországi, a Hit Gyülekezete és az Izraeli Kulturális Intézet által szervezett megmozduláson Kiss Henriett, a Mazsihisz alelnöke arról beszélt: az izraeliek elleni gyűlölet már elszakadt vallástól, meggyőződéstől és minden emberi értéktől, és falat épít keresztény, zsidó és muzulmán ember közé.

Aki most behunyja a szemét, azokról az értékekről mond le, amelyek őt ebben az országban, Európában emberre teszik – jelentette ki.

Az eseményen köszöntötték Bus Szilvesztert, a Külgazdasági és Külügyminisztérium helyettes államtitkárát, valamint Tom Norringot, Dánia budapesti nagykövetét is. (MTI)

...és ideje van a nevetésnek

Egy turista sétál a tengerparton. Egyszer csak meglát egy táblát: Sirályok eladó! A turista odalép az árushoz:

– Mennyi egy sirály?
– Tíz dollár.

A turista átnyújt egy tízest, az árus elteszi, majd felmutat az égre:

– Az ott a magadé!

– Maga jól becsapott engem – mondja a használtcikk-kereskedőnek egy pasas –, a múlt héten megvettem magától egy botot, mert azt mondta, valódi elefántcsont. Aztán kiderült, hogy műanyag.

– Hát ne haragudjon az úr, nem tudhattam, hogy már az elefántok is protézist viselnek!

A nagyívót megvizsgálja az orvos, és azt mondja:

– Nézze, a maga betegségének az ital az oka.

– Végre, doktor úr! Maga az első orvos, aki nem engem hibáztat a betegségem miatt.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.
Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-ula.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

Best of Leonard Cohen magyarul NOVEMBER 8. 19.30

Fellépők:

AndFriends, Müller Péter Sziámi és barátai, Eszenyi Enikő, Hornádi Judit, Szulák Andrea, Darvas Ferenc, Jávorai Ferenc Fegya, Bátóti Zoltán, Stohl András, Szabó Adám, Szakcsi Lakatos Bóia, Tolcsvay László

Halász Judit NOVEMBER 8. 16.00

„Sokszinű mesékkel kezdődik a mulatság”

DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA
JÓTÉKONYSÁGI KONCERTEK AZ ÉLET MENETE ALAPÍTVÁNY JAVÁRA

WWW.ELETMENETE.HU
WWW.JEGY.HU

SPÁNN GÁBOR

Spárom luxuskivitelben

Azoknak a kedves olvasóimnak, akik most kiakadtak, hogy milyen alapon használom fel az egykori klasszikus hollywoodi film remek címét így kiforgatva, csak egy viccel tudok válaszolni.

Egy anyuka hajótörést szenved 10 éves kisfiával. Élnek, és úsznak az óceánban. A gyerek egy idő után elfárad, és nyűgösen kérdi:

– Mama! Messze van még Amerika?

– Te csak ússz, fiam, ússz...!

Őn pedig, Nyájas Olvasó, csak olvasson, olvasson!

Történt, hogy október 2-án, pénteken, valaki lettem! A feleségem reggel rám nézett, és azt mondta, valakinek el kell menni a Klauzál téri csarnokba a Mayer libáshoz töpörtyűért.

Hát így lettem én valaki... Odaérve az egyébként szép és kulturált piachoz, megdöbbenve észleltem, hogy rendőrkordon zárja el a bejáratot, de az egész teret is, ahol csak egy dobogó árválkodott. Ennek ellenére megpróbáltam bemenni, de egy rendőr rögtön megállított: Uram! Meghívólevele van?

Mondom neki, hogy mi már 20 éve vásárolunk a Mayer libásnál, ott a második baromfisoron, és most is csak 20 deka töpörtyűt szeretnék.

Mire ő: sajnálom, uram, ma nyílik a csarnokban a Spar áruház, a megnyitóünnepségre csak meghívóval lehet bemenni. Dézsávív érzésem támadt.

A 60-as években egyszer megkíséreltünk útlevelet kérni Izraelbe. A belügyi artista, akinek a színe elé kerültem, azt kérdezte: él önnek rokona Izraelben? Rávtám, hogy kb. 4 millió. Na akkor az egyikkel írasson egy meghívólevelet, és majd mi eldöntjük annak alapján, hogy utazhat-e. Gondolkoztam, mondjam-e a fiatal rendőrnek, hogy 20 éve a Mayertől veszem a töpörtyűt, annak ellenére, hogy mindig koszos a köténye, és mindig ugyanazzal a kézzel adja a finomságot, amivel a pénzt veszi el, de meghívólevelél sosem kellett hozzá. Aztán rájöttem, reménytelen, ezen a hétvégén nem lesz töpörtyű.

Többen morgolódtak a kordon körül, hogy már egy áruházi megnyitóra sem lehet bemenni akárkinek. Volt olyan, aki azt mondta, hogy föl otthon a levele, amibe a zöldséget akarja megvenni, semmi dolga a Sparban, de őt sem engedték be. Egy öltönyös civil rendezőféle azal biztatott kacskintgatva, hogy a Klauzál téren a dobogón ünnepi műsor is lesz, amit bárki megnézhet. Egy borítóz hang a várakozókból megjegyezte, akkor biztos mára kiengedték Lagzi Lajcsit, aki azt fogja énekelni, hogy: „Kell egy kis áramszünet/időnként mindenkinek...”

Én viszont elgondolkodtam azon, hogy ha elmennek a nyakkendősök, az áruház itt marad, de kinek is? Körülnéztem a Klauzál téren, a zsidónegyed szívében. Kívülről láttam csupán a házak homlokzatát, de nagyon jól elképzelttem a körgangos folyosókat, végükben a közös vécével, a hozzá járó 1,5 kilós kulccsal, és az ott lakó szegény emberekkel, akiknek zöme halmozottan hátrányos helyzetű, öreg, beteg, és még zsidó is. Nehezen tudtam elképzélni, hogy a kishugdíjas öreg zsidó asszony felveszi a 40 évvel ezelőtti a Jointtól csomagban kapott steppelt pongyoláját és mamuszát, reklámszatyorral a kezében bebattyog a csilivilvi Sparba, és pörölni kezd az eladóval: Aranyom! Mondja meg, honnan való ez a licsi, mert amit a múltkor vettem, nagyon szörös volt, úgyhogy ausztrált nekem többé ne adjanak!

Ugye milyen reális? Valószínű, itt is bőséges kínálat lesz. Kapható lesz például tálcán szakszerűen felszeletelve egy komplett csirke, melynek ára fölött ott díszleleg majd a neve: Boldog Csirke. A tálcát ugyan egy másik Sparban láttam, bizonyára itt is lesz, és most sem tudtam elképzélni, milyen élete lehetett élő korában annak a csirkének, amelyiket így, 8 darabban neveznek boldognak.

Nem tisztem a multihálózat e gyöngyszemének forgalmáért előre aggódni. Azt csak megjegyzem, hogy nem olyan régen láttam valamelyik tévében az egyik államtitkárt (a nevére nem emlékszem, a fene tud több mint 200 nevet megjegyezni), aki hangosan nyilatkozott arról, hogy elég a múltikból, a magyar kisvállalkozásoké itt a tér. Hát hogy nem a Klauzál térre gondolt, az biztos!

Aztán a homlokomra ütöttem: nem lesz itt baj a forgalommal! Hisz nem messze a csarnoktól, szintén a zsidónegyed közepén, áll és működik egy flancos szálloda, arab tulajdonban. Szinte felvonyítottam a gondolatra, hogy milyen munkája lesz itt egy biztonsági őrnek, akút a Spar alkalmaz. Nemcsak a sorok közt pásztázhat gyanakvó tekintettel, hogy melyik helyi nyugdíjas dugdos a szatyra mellé a csirkehónalj alá drága parfümöt, de igazán gondban akkor lesz, ha a közeli szálloda vendége tér be. Neki kell eldöntenie, hogy a talpig feketebe öltözött és csadonnal takart arcú kedves vevő, kezében a bevásárlólistával, vajon a humusz alkotóelemeit jött keresni, vagy esetleg egy házilag összerakható bombáért.

Megmondóemberek

Bevallom, nem hiszem azt, hogy több százezer embert ma könnyedén befogadhat Európa. Nem hiszem, hogy egyáltalán semmiféle problémát nem jelent az a tény, hogy ezen emberek jelentős többsége muszlim, hogy nyilván vannak közöttük radikálisok, talán örültek is. Nem hiszem, hogy senkinek sincs joga félni. Nem hiszem, hogy Európa mindenkit be tud fogadni azok közül, akiket szíve szerint befogadna. Nem hiszem, hogy egy ország határait pusztán kemény szavakkal meg lehetne védeni. Még azt sem hiszem, hogy a mindenre elszánt, szinte eszüket vesztett, önmaguk és családtagjaik életét is veszélyeztető emberekkel szemben mindenképpen elfogadhatatlan a könnygáz vagy a vízágyú használata.

Azt viszont tudom, hogy ők, ott a kerítés másik oldalán, ők is emberek, és ha valamit meg kellett tanulni a pogromokból, gyilkos szörnyeink halálvigyorgából, az az, hogy mindig, minden körülmények között embernek

kell őket tekintenünk. Ennyivel tartozunk azok emlékének, akik ebből az országból taszítottak ki, akiket itt öltek meg, ennyivel tartozunk magunknak.

Örülünk, Vincent?

(...) Fölöttébb gyöngye lábakon áll az a kultúra, amely veszélybe kerül, ha megjelenik mellette egy más gyökerű hagyomány. (...)

(...) Létezik egy angol kifejezés, a slippery slope, magyarul csúszós lejtő vagy csúszka. Ez az olyan érvelési hiba elnevezése, amely egy lépésnek megállíthatatlan, egyre növekvő következményeket tulajdonít. Az egyik legismertebb példa erre a következő: aki húst eszik, nem tiszteli az állatokat. Aki nem tiszteli az állatokat, nem tisztel semmilyen élőlényt. Aki nem tisztel semmilyen élőlényt, előbb-utóbb gyilkolni kezdi az embertársait. Végül kiirtjuk egymást. Ezért nem lenne szabad senkinek húst ennie. (...)

Köves Slomó